

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Controversia Vnica. Per quid constituantur diuinæ personæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](#)

hoc quæsito non comprehenditur innascibilitas, qua relatio non est, nisi reductiæ de qua tamen idem est iudicium, quod de paternitate, quatenus est persona patris constitutiva; cum innascibilitas, ut supra diximus *q[uod] 33. a. 4. & q[ue] 32. a. 2.* fundetur in fontali plenitudine soli personæ Patris conueniente.

Forma Textus.

PRAEMISSA una conclusione, ad mentem eorum qui dicunt personas non relationibus sed originibus distingui & constitui, dupli distinctione & quatuor conclusionibus determinat veritatem.

CONCL. est. Secundum prædictam opinionem dividendum est, quod relationes secundum modum intelligendi consequuntur actus notionales, ut dici posset similiter, pater quia generat, est pater. Ratio est, quia secundum eos relationes non distingunt neque constituent hypostases, sed manifestant eas distinctas & constitutas: origines autem sive actus notionales distingunt & constituunt.

Prima distinctio est. Origo significatur in diuinis duplicitate, scilicet actuè, sicut generatio quæ attribuitur patri, & spiratio sumpta pro actione notionali quæ attribuitur patri & filio; passio autem, sicut nativitas quæ attribuitur filio, & processio quæ attribuitur Spiritui sancto.

Secunda distinctio est. Proprietas personalis patris potest considerari duplicitate: Vno modo, ut est relatio: Alio modo, ut est constitutiva persona.

PRIMA CONCL. est. *Origines passione significata* & simpliciter procedunt secundum intellectu proprietas personarum procedentium etiam personales. Probatur; quia origo passione significata significatur ut via ad per sonam proprietate constitutam.

SECUNDA CONCLUSIO. *Origo actuè significata* prior est secundum intellectum, quam relatio persona originantis, quæ nō est personalis. Probatur; quia actus notionalis spirationis præcedit secundum intellectum proprietatem relatiuam in nomine communem patri & filio, quæ solet dici spiratio.

TERTIA CONCL. Proprietas personalis patris considerata ut relatio presupponit actum notionalem. Probatur; quia relatio in quantum huiusmodi fundatur super actum.

VLTIMA CONCL. Oportet ut proprietas personalis patris, secundum quod est constitutiva personæ, præintelligatur actu notionali. Probatur; quia persona agens præintelligitur actioni.

Expeditio Textus.

SECUNDA CONCL. eorum sententiae saepe videtur, qui censem relatione spirationis communi Patri & filio non constitui spiratorem, ut quoddam subsistens commune secundum rem patri & filio: sicut hic Deus communis est secundum rem tribus personis. Nam si relatio illa communis sequitur actu notionali communem patri & filio, prius intelliguntur pater & filius ut unus spirator, quam sit in eis communis illa relatio. Actus enim spirandi presupponit spiratorem iam constitutum. Cum itaque relatio illa communis sequatur ex actu, erit eo posterior, & multo magis ipso spiratore, qui prior est actu. Sed huic difficultati plenè sati satisficiunt *sup. qu. 36. a. 4. contr. 2.* Val. hic se paucis expedit dicens D. Th. nondum disputasse de ratione potentiarum actuum notionalium, & ideo duplē il-

A lam considerationem relationis hic omisisse, videbet ut relatio est, & ut constitutiva est spiratoris. Nos aliam in dicta controversia rationem adducimus.

Sensus secunda distinctionis, & duarum ultimarum conclusionum explicabitur in sequenti controversia.

CONTROVERSIA VNICA.

Per quid constituantur diuinæ personæ?

QVIDAM ex antiquioribus Theologis sensere diuinas personas quibusdam constituti *Sententia Doctorum.*

B proprieatibus absolutis, ad quas dicebant consequi relations. In hanc sententiam valde perpendet Scotus in *diss. 26.* cuius authores refert Linconiensis & Ioann. de Rippa, & eandem ascribit D. Bonaventura, sed immorit ut probat Cai. in *bac q. a. 2.* Nominat Zumel. in *diss. 23. a. 2. diss. 1.* ex aliorum sententia quosdam alios huius opinionis sectatores. Ioann. Rada *cont. 23. a. 2.* hanc opinionem distinctè refert cum omnibus eius fundamentis, & affirmat eam esse temerariam & errori proximam, non tamen hereticam manifeste, respondeatque rationibus & argumentis ex sacris litteris, Concilijs & patribus produci consuetis contra dictam sententiam. In articulo vero 3. statuit quatuor conclusiones de mente Scotti. Prima est. Si concipiamus conceptu integro & completo primam personam in diuini, necessariò concipiimus eam relativam, puta patrem sub ratione patris. Secunda. Conceptu non integro & incompleto prius concipiimus primam personam sub ratione hypostasis & persona, quam sub ratione generantis & quam sub ratione patris. Tertia. Entitas constitutiva persona patris prius concipiatur (loquendo de conceptu non integro) sub ratione formæ hypostaticæ, quam sub ratione generationis, & prius sub ratione generationis, quam paternitatis. Quarta. Persona diuina in ordine ad nostrâ cognitionem imperfectam non constituantur per relations sub expressâ relationi formâ, sed sub ratione formarum hypostaticarum, prout

D forma hypostatica abstrahit ab absoluto & relatione, estq; indifferens ad utrumq;. In controversia vero 24. tres constituit vltimas conclusiones. Prima. Relatio ut identificata cum essentia non tribuit personæ subsistentiam. Secunda. Relatio diuina non constituit personam subsistentem, prout sola ratione differt ab essentia. Tertia. Relatio secundum propriam entitatem formalē, secundum quam est non eadem formaliter ex natura rei essentia diuina, constituit personam per se incommunicabiliter subsistentem. In eodem etiam a. ante predictas conclusiones docet relationem originis primæ personæ ad secundam in re non habere nisi vnicam rationem formalem, & eam esse rationem paternitatis & generationis: ac proinde patrem sicut paternitate constituit, ita & generatione à parte rei constitui. Deniq; in *cont. 23. a. 1.* statuit hanc conclusionem contra D. Th. & Caiet. Persona diuina, non solum secundum quod à nobis concipiuntur, sed etiam secundum esse quod habent à parte rei, suis proprietatibus distinguuntur & constituuntur, & non seipso. Quam probat quatuor argumentis inferioris adducendis.

Gregor. Arimin. Præpositum sequutus in *1. diss. 26. & 27. q. 1.* sentit diuinæ personas scipuis per se primò distinguere, cuius sententiam esse veram.

*De consti-
tutione spirato-
roris.*

ram affirmat Cai. loquendo de diuinis perso-
nis secundum se, non autem vt sunt nobis notæ
& significatae. Quod prius etiam docuerat S.
Th. m. 1. dist. 26. q. 2. a. 1. ad 5.

S. Bonau. in 1. dist. 26. q. 3. docet diuinis per-
sonas primò distingui, & constitui per origi-
nes. Eius sententiam hic, & supra a. 2. S.D. vali-
dis confutat argumentis.

Mol. super hic, ar. disp. 2. dicit quinq. **Primum.**
Sententia Cai. dicentis relationem paternitatis
vt concepta constituere personam patris in esse
relatiuo, non tamen relatiuè exercito, non vi-
detur probabilis. **Secundum.** Non congruit diu-
inis distinctio Ferrar. & Capr. nimurum pa-
ternitatem duobus modis posse spectari: Vno
modo vt paternitas est apprehensa hoc conceptu
relatiuo paternitas: Alio modo vt est haec sub-
stantia incommunicabilis, nempe proprietas
substantialis complens primum suppositum SS.
Trinitatis in esse huius substantiae indi-
vidua seu incommunicabilis, vt apprehenditur
conceptu absoluto. **Tertium.** Paternitas in diu-
inis non fundatur super generatione actiuæ, nec
filius super nativitate suæ generatione passiuæ
täquam ratione formalis fundandi, sed paterni-
tas & generatio sunt idem prorsus, & similiter
filius & nativitas. Si quod autem in diuinis con-
stituendum sit fundamentum generationis ac-
tivæ & paternitatis, illud est essentia præcon-
cepta ante omnem relationem. Ratio vero fundandi
est intellectio essentialis, qua naturaliter
seipsum & cætera omnia in se intelligit. **Quar-**
C **rum** est. Generatio tam actiuæ quam passiuæ
seu (quod idem est) paternitas & filiatio secundum
esse relatiuum paternitatis & filiationis,
vna cum essentia & ceteris attributis absolute
constituant ac distinguunt supposita patris
& filij. **Quintum.** Promiscuè dici potest per-
sonas constitui & distinguui ab initium relationibus
originis aut actibus notionalibus, origini-
busve ipsis: quandoquidem idem omnino sunt
in re formaliter ac virtute: eodemque modo ab
essentia & attributis distinguuntur virtute, vna-
que cum essentia constituant suppositum in
esse substantia relatiæ incommunicabilis ab
alijs diuinis suppositis distinctæ, quamvis ac-
commodatius dicantur distinguui relationibus,
quam actibus notionalibus.

Valentia in eodem articulo secundo propositæ
difficultati satisfacit quatuor assertioribus. **Prima** est. Si disputatio hæc instituatur absolutè &
de re ipsa, sic persona diuinæ, nec per relationes solas, nec per origines solas, sed tum per origines, tum per relations personales constituuntur & distinguuntur. **Secunda.** Si respiciamus conceptum ultimum & peculiarem, quem nos oportet formare de persona & de relatione & de origine diuinæ sicut dicendum est, si etiam nostrum modū concipiendi, personas diuinæ constitui per relations & origines personales, quatenus relations & origines sunt formaliter. **Tertia.** Si præcisè respiciamus ad conceptum vniuersalem inadæquatum, quem de persona diuina, relatione & origine formamus, sic secundum nostrum modum concipiendi personæ diuinæ non constituantur per relations & origines formaliter: sed oportet, vt concipiatur relatio quatenus est diuina & subsistens. **Quarta** & ultima assertio est. Si respiciamus ad conceptum communem, quo ipsi compimus relations & origines creatæ, & relationes, & origines diuinæ, itemque personam creatam & personam diuinam, sic quidem per-

A sonæ diuinæ ad nostrum concipiendi modum cō-
stituantur per relations & origines: non qua-
tenus relations & origines formaliter sunt,
sed quatenus proprietates quædam sunt subsi-
stentes.

Vasq. *disput. 158. cap. 5* affirmat personas so-
la relatione posse constitui & distingui. Di-
spat. verd. 159. cap. 1. dicit quatuor. **Primum** est.
Constitutio personarum per proprietates est
solum per rationem. **Secundum** Si personæ con-
ceptu distincto & expresso concipientur à
nobis, rectè intelliguntur relatiuæ proprieta-
tibus sub expressa & formalis ratione relationis
constitui, excepta persona patris. **Tertium.** Con-
cipi potest persona patris antequam intelliga-
tur actu generare: non quidem sub conceptu
patris: id enim repugnat, quia paternitas funda-
tur super generatione: sed sub conceptu innascibilis
& fœundi ad producendum. **Quartum.** Ni-
hil obstat quo minus persona patris apprehen-
datur constituta, priuè quam generet, ex essentia
& proprietate illa seu notione innascibilis &
fœundi ad producendum.

Capr. in 1. dist. 26. q. 1. dicit quinque. **Primum.**
Personæ diuinæ non distinguuntur ab initium, nec
constituantur in esse personali per aliquod
absolutum, nec per origines per se primò, sed
per relations. **Secundum.** Relatio realis, ex hoc
quod est relatio, distinguunt realiter, & cōstituit
in esse relatiuo. **Tertium.** Relatio realis inquan-
tum huiusmodi non distinguunt sua extrema in
esse suppositi, nec constituit ea in esse suppositi
aut persona. **Quartum.** Relatio, in quantum est
diuina essentia, habet, vt illa que distinguunt re-
latiuæ distinguunt tanquam duo supposita, & vt
illud quod constituit sit suppositum naturæ
rationalis, & consequenter sit persona, adeo vt
distinctio & constitutio conueniat relationi re-
ali in quantum relatio realis; sed quod illud di-
stinctum per relationem sit subsistens vel sup-
positum aut persona, hoc facit relatio, in quantu-
m est diuina natura subsistens & intellectiva: &
D in quantum etiam talis relatio est incommuni-
cabilis. **Vltimum.** Relatio subsistens constituit
suppositum, vt est quædam forma incommuni-
cabilis multis suppositis, quasi gerens vicem
omnium principiorum indiuiduantium. Ean-
dem sententiam sequitur Sylu. addens ratio-
nis constitutio personam, prout absolute con-
cipitur, id est in ordine ad suppositum. Iauell.
hanc sententiam magis rationabilem esse pro-
nunciat dicens à Cai. non fuisse perceptam,
quamvis modum dicendi Cai. vt probabili-
rem tucatur.

Ferrar. 4. cont. gent. cap. 26. post medium di-
cit quatuor. **Primum.** Personæ diuinæ à parte
rei sunt idem quod ipsæ relations, & non consti-
tuuntur per ipsas, sed ex parte modi significati
intelliguntur constitui. **Secundum.** Relationi
conuenit constitutio rem subsistentem, non ex
aliqua sua propria ratione, qua distinguunt ab
essentia, sed ex ratione essentia cui identificatur,
& ex qua ipsa etiam habet vt subsistat. Con-
stituere vero rem incommunicabilem, & relatiuæ
distinctam conuenit relationi ex sua propria
ratione, qua distinguunt ab essentia. **Tertium.**
Pater in illo priori quo concipitur à nobis vt
præcedens generationem, & constitutus in esse
hypostatico, non concipitur vt aliquod relatiuum,
& vt positiuè distinctus à filio, sed intelli-
gitur sub ratione absoluta. **Quartum.** Paternitas
cum sit forma incommunicabilis, & relatio,
si consideretur vt relatio, id est, vt dicens ordi-

nem ad filium, distinguit patrem à filio relatione, non tamen constituit ipsum in esse hypothatico subsistenti. Si autem consideretur sub ratione formæ incomunicabilis gerentis vicem omnium principiorum individuantium in rebus creatis, sic constituit hypothaticè, sed non distinguit à filio relatione.

Torres dicit sex. *Primum*. Personæ quo ad se non constituantur per relationes, sed quo ad nos, quatenus concipiuntur relationes in abstracto, & personas in concreto. *Secundum*. Relationes quatenus relationes, & vt referunt unam personam ad alteram, non constituit personas. *Tertium*. Personæ constituantur per relationes, vt sunt earum formæ & proprietates. *Quartum*. Dici potest cum Capreolo personas diuinæ constitutæ per relationes, non vt concipiuntur per notitias relationes, sed absolutas. *Quintum*. Dici potest personas diuinæ non constitutæ per relationes vt relationes sunt, neque vt absoluta notitia concipiuntur, sed abstrahendo à modo absoluто & relatiuo; quandoquidem personæ diuinæ constituantur per relationes, vt sunt formæ aut proprietates aut rationes personarū: forma autem, proprietas & ratio, nec sunt absolute, nec relationes, sed communia vtrisq;. *Sextum*. Melius dicendum est diuinæ personas constitutæ per relationes formaliter, & in quantum diuinæ relationes sunt, quatenus scilicet nomen relationis non significat actum referendi, sed essentiam relationis. In alijs sequitur Capreol.

Ban. supra art. 2. dicit quinque. *Primum*. Diuinæ personæ neque distinguuntur, neque constituantur proprietatibus absolutis. *Secundum*. Diuinæ personæ non distinguuntur seipso, sed proprietatibus personalibus distinguuntur & constituantur. *Tertiū*. Diuinæ personæ primò & per se nec constituantur, nec distinguuntur per origines. *Quartum*. Personæ diuinæ distinguuntur per origines secundariò, & per ordinem ad nostram cognitionem. *Quintum*. Sententia eorum, qui dicunt proprietates constituere personas, vt abstrahunt à relatiuo & absoluто, est error vel erroris proxima. In hoc autem articulo statuit quinque conclusiones. *Prima est*. Relatio diuina, verbi gratia paternitas, secundum quod dicit in personam patris constituit, qua ratione persona est in se subsistens. Eadem autem relatio prout dicit ad, constituit eadē personam, prout persona est incomunicabilis. *Secunda*. Relatio diuina in quantum dicit in, non distinguit unam personam diuinam ab alia, distinguit autem in quantum dicit ad. *Tertia concl.* Proprietates constitutivæ personarum vt sic non concipiuntur à nobis conceptu relatiuo, sed absoluто, id est non vt expressè cognita, vt relatio est, sed per modum formæ relationis indifferenter se habent ad hoc vt actualiter referatur. *Quarta*. Relatio diuina, prout est relatio concepta, non intelligitur, vt distinguit formaliter unam personam ab alia. *Quinta concl.* Probabilis sententia est, quod relatio diuina non constituit personam quatenus subsistens est in ratione relationis, & prout ratione distinguitur ab essentia, sed quatenus identificatur cum diuina essentia.

Zumell. dicit decem. *Primum*. Sententia Ferrar. & Capr. dicentum relationem absolutè conceptam, i. vt forma quedam est per se subsistens incomunicabilis præciso ordine ad terminum constitutere personam, videtur falsa & difficilis valde. *Secundum*. Illa sententia, quæ docet diuinæ personas constitui relationibus, vt dicit esse in, non autem vt dicunt esse ad, non

A videtur mihi satis probabilis. *Tertium*. Sententia Caiet. asserentis personas diuinæ constituti relationibus formaliter, si tamen relationes accipiuntur vt conceptæ, non vt exercitæ, non est improbabilis: sed tamen non satisfacit, neq; plenè dissoluit difficultatem huius quæstionis per distinctionem ab eo traditam. *Quartum*. Diuinæ personæ constituantur per relationes, vt relationes sunt, id est, vt exercent munus constitutæ relatiuum, & referendi ad terminum. *Quintum*. Personæ diuinæ constituantur relationibus sub una & eadem ratione formaliter relatiua. *Sextum*. Relationes, vt dicunt actum referendi, constituant personas, prout sunt à parte rei, quomodo docunq; à nobis concipiatur ipsa relatio. *Septimum*. Si diuinæ personæ concipiuntur distinctè & formaliter secundum proprias rationes suarū personalitatum, non possunt concipi vt constitutæ, quin simul concipiuntur vt relatiæ atq; ita non præconcipiuntur suis terminis, nec originibus. *Octauum*. Prima persona potest à nobis concipi vt constituta prius, quam vt producet vel generat: ac proinde eius personalitas potest aliquo modo præintelligi origini, non tamen proprie & distinctè formaliter secundum propriam rationem sua personalitatis, sed tantum nominaliter sub ratione diuina personæ quæ licet in re sit relatiua, non tamen concipiatur relatione. *Nonum*. Secundum hunc modum constitutio- nis diuinæ personæ præintelligimus personam constitutam origini, & constitutum rationem habet proprietatis indifferētis ad absolutum & relatiuum. *Vltimum*. Persona constituta præconcepta origine tantum concipiatur sub conceptu primæ personæ, habentis aliquid in quo distinguuntur à secunda & tertia: quod magis explicatur per negationem, quam per positum: vt quod sit persona de se subsistens, id est imprudentia & secunda ad producendum.

Quidam Hieron. de la Rua in sua controuer. 1. *Scholastica* reiecit & pluribus argumentis impugnat sententij Capr. Ferrar. Caiet. & aliorum, suam tandem proferens sententiam tria dicit. *Primum*. Ad & existere intrinsecè includitur in relatione diuina, & in subsistencia diuina: solum autem differunt in diuinis relatio & subsistencia, quod subsistencia magis exprimit existere, quam esse, sed ad, & relatio diuina magis exprimit ad, quam existere. *Secundum*. Personæ diuinæ constituantur relationibus in quantum relationes sunt reduplicatiæ, vt magis expriment existere, quam ad: distinguuntur autem eisdem relationibus, prout magis exprimunt ad, quam existere. *Tertium*. Personæ diuinæ, origines & relationes simul sunt, ita vt nulla sit ibi prioritas, neque secundum naturam, neque secundum intellectum.

Cai. in a. 2. duo dicit. *Primum*. Persona diuina non constituitur proprietate absoluta incomunicabili. *Secundum*. Relatio constituit personam, in quantum est ipsa persona, prout dictio illa, in quantum, non tenetur reduplicatiæ, sed specificativæ. In articulo vero tertio docet paternitatem ponendo se constitutere patrem, quia ipsa est pater: ita vt dictio, in quantum, accipiat reduplicatiæ, prout scil. reduplicat modum constitutendi in simplicibus. In hoc autem articulo dicit septem. *Primum*. Relationes personales infra latitudinem relatiuum constituant personas. *Secundum*. Relationes constituant personas, in quantum sunt essentia diuina, id est, habent ab essentia diuina radicaliter, vt constituant personas. *Tertium*. Relatio vt diuina formaliter

con-

Sonat. **T**ertium. Relatio vt diuina formaliter A constituit personam, ita vt dictio *diuina* exprimat conditionem formalem constituentis in cōmuni. **Q**uartum. Relatio vt subsistens constituit personam, ita vt dictio *subsistens* exprimat conditionem constituentis in speciali. **Quintū.** Relatio constituit personam, in quantum est ipsa persona, prout dictio *in quantum* specificat modū constituendi in simplicibus. **Sextum.** Relatio, sub expressa ratione relationis vt cōcepta, praecepsit generationem: & constituit vel diligit hypostasim, vt exercet actum hypostatica formæ. **Septimum.** Relatio vt exercita consequitur actum generationis, & distinguat personam, non in esse hypostatico, sed in esse relatiū exercito.

Suar. lib. 7. c. 7. reiecta sententia Capr. Ferrar. & Cai. duo dicit. **P**rimum. Relatio diuina confluit personam sub ratione relationis. **S**econdum. Quando aliqua persona diuina concipiatur à nobis non vt relata ad aliam, non concipiatur proprio & distincto conceptu, nec secundum expressam ac formalem constitutionem suam, sed conceptu confuso addita aliqua negatione vel connotatione, vt cum concipio patrem sub ratione prima personæ: sicque præintelligi potest persona constituta antequam relata, quod non obstat, quo minus per se ac propriè, per relationem vt relatio est constitutur; quod etiā exiliat voluisse significare D. Th. cum dicit relationem vt formam hypostaticam constitutre personam. Quam sententiam clarius expresserat Zumel. super hoc. a. disp. 2.

Partitio cōtrouersie. **Q**UATUOR sunt huius controvrsie partes præcipue. **P**rima est, an persona diuina constituantur per aliquod absolutum? **S**econda, an constituantur seipſi? **T**ertia, an constituantur per origines, prout à relationibus distinguitur? **Quarta,** an constituantur relationibus sub expressa ratione relationis, an sub aliqua ratione, vel modo abſoluto? Et hæc tot habet partes, quot ab opinantibus excogitati sunt in relatione diuina modi constituendi.

Resolutio prima partis. **I**NITIVM itaq; sumendo à 1. parte propositi, te controvrsie, an s. diuinæ personæ constituantur per aliquod absolutum, tria breuissimè dicimus. **P**rimum. Sententiam Linconiensis, & Ioan. de Rippa, quæ non displicuit Scoto, nimirum diuinæ personæ per absolutas quādām proprietates constitui atque distinguere, non solum esse temerariam sed esse errorē in fide, p̄fertim quatenus affirmat personas per absoluta distinguere; quidquid sit de eadē sententia, quatenus affirmat per easdē proprietates personas constitui. Probatur hoc dictum ex illis omnibus diuinarum litterarum locis, & sacrorum Conciliorum definitionibus, ac SS. Patrum dictis, quæ hoc loco plurima congruerunt recentiores; additis etiam efficacibus non minus pondere, quām numero Theologicis argumentis.

Secondum est. Questionem hanc vberimè fuille tractatæ, & optimè definitam à Turriano super art. 2. in 2. parte commentarij, & melius ibidem à Ban. dubio 1. & plenus à Zumel. disp. 1. ad eundem a. & Mol. ibidem disp. 2. & Suar. lib. 3. de Trinit. cap. 5. & Rada contrar. 23. a. 2. Breuius eam attingunt Vsq. super eodem a. disp. 168. cap. 3. & ibidem Val. Argumenta qua producit Scotus pro illa sententia refert & solvit Capr. in dicta 26. distin. q. 1. ex quibus plura proponunt & solvunt hic Zumel. & Mol. Videndum est etiam Cai. in dicto a.

Postrem dicitur opinionem illam siue magis errorem efficaciter ex eo principio confutari, quod impossibile sit unum absolutum, quale est essentia, esse idem realiter cum tribus absolute realiter distinctis. Cuius oppositum affirmit Val. negans prædictum principium: cuius falsitatem ait se demonstrasse superius: q. 32. ^{val. dictum} ^{rejecit.}

a. 2. sed illud esse firmum probauimus in precedentibus.

DE SECUNDÀ verd controvrsie parte, qua proprie- ^{varis dicē} ^{varis dicē} ^{dimidit de} ^{secunda par} ^{te controvrsie, enumera-} ^{ranur qua} ^{tuor ad per-} ^{sona confi-} ^{tutionem ne-} ^{cissaria: ex} ^{quibus duo} ^{declaratur,} ^{scilicet ra-} ^{dix. ex con-} ^{ditio forma-} ^{lis, tam in} ^{communi,} ^{quam in} ^{speciali.}

quæritur, an seipſi diuina persona constituan- tur paulò maior est difficultas: quam & sententiarum diuersitas, & scribentium pro eadem sententia varietas, & rei subtilitas simul copulata pepererunt. Affirmat enim Rada diuinas personas, non solo nostro modo concipiendi sive ratione constitui, atque distinguere proprietatis, sed etiam secundum illud esse quod habent à parte rei; arbitratur enim cum Scoto distinguere proprietatem à persona ex natura rei. Alij proximè ad hanc sententiam accedentes constitutionem hanc arbitrantur esse realem, dix. ex conditio forma- lis, tam in communi, quam in speciali.

Alij solius rationis siue modi concipiendi, & significandi constitutionem esse pronunciāt. Cuius sententię videtur esse D. Tho. in 1. dist. 26. q. 2. a. 1. ad 3. quem sequuntur omnes eius discipuli, & preferunt Cai. a. 2. & Ferrar. in 4. cont. gent. c. 26. & post eos Torres, Ban. Zumel. & Vasq.

Alij nouam profitentes se in hac re proferre sententiam, in duas ultimas incidentur manifeste, vt Suar. in dicto 3. cap. lib. 7.

VTI GITUR in hac perplexa difficultate fiat perspicua veritas, & ad subsequentes etiam controvrsie partes aditus patefiat, proferendæ sunt, & explicandæ radices quædam, quas indicat D. S. & subtiliter aperit Cai. in hoc & duobus articulis precedentibus.

ET PRIMO considerandum est ad diuinæ personæ constitutionem quatuor concurrere. **P**rimum est ratio constituendi: **s**econdum est radix: **t**ertiuum est conditio formalis in communi, aut in speciali: **p**ostremum est modus.

Ratio constituendi est relatio: radix est essentia: conditio formalis in communi est esse diuinum: conditio formalis in speciali est subsistentia: modus constituendi est esse ipsam personam.

Relationem esse rationem formalem cōstituendi quatenus relatio formaliter est, ostendetur inferius in postrema parte controvrsie:

Essentiam autem esse radicem in diuina persona constituenda significavit A. D. de pot. q. 8. ar. 3. ad 7. dicens relations constituere per-

sonas in quantum sunt essentia diuina. Quam propositionem ait Cai. intelligendam esse non formaliter, sed radicaliter; quia scilicet relationes non ea ratione, aut modo formaliter constituunt personas in diuinis, quia formaliter sint essentia: non enim est formalis prædicatio hæc, persona est essentia, sed identica: sed quoniam ex hac identitate, tanquam ex radice prouenit, ut relations in Deo sint formaliter subsistentes, sicut & ipsa essentia per se primò subsistit, ideo quod relatio constitutat personam, de cuius ratione formaliter est subsistentia, dicitur habe-

habere radicaliter ab essentia. Itaque sicut relatio diuina seipsa realiter & formaliter est substantia (est enim res relativa, non simpliciter siue praecise, sed hypothatica) sic seipsa formaliter, & non ratione essentiae, aut alicuius absoluti, formaliter personam constituit: quamvis id habeat radicaliter ab essentia, ut explicat S.

D. de potentia q. 9. a. 5. ad 12.

*Conditionis
formalis
constituendi
in communione
est esse diuinum.*

*Conditionis
formalis in
speciali est
esse substi-
tens.*

*Sensus ver-
borum D.
Tho.*

*Conditiones
subiectae
sa.*

*Explicatio
et approba-
tur sententia
Capr. Fer-
varii, et
Sylvestri.*

A nobis intellectum, & in re fundatum: quamvis ratio constituendi sit formaliter relativa. Et hoc voluit significare Turrianus, cum dixit re *Turriani* lationes diuinæ constituere personas, ut abstrahant ab absoluto & relativo: Nam substantia *bono tenetur in vera.* in diuinis abstrahit ab absoluta & relativa; Et similiter forma hypothatica non exprimit magis relatiuum quā absolutum, dicit tamen Capr. & alij relationem ut absolute concipiatur constituere personam sumendo dictiōnem *absolu-* *tē* magis negatiū, quā positiū, id est, ut negat conceptum relatiuum explicitum: vel quia secundum modum nostrum intelligendi rebus creatis conformem modus ille non est relatus, sed absolutus. Sed de hoc differemus ubi in postrema parte controvēsia.

B Iam vero de quarto, quod diximus ad hypothesis constituendam requiri, differendum est, hic autem est modus in articulo 2. ab A. nostro D. ea dicendi forma significatus, videlicet, proprietas distinguunt, vel constituant hypostases, vel personas in quantum sunt ipsae personae substantientes: si uero hanc paternitatem est pater, & filiationem est filius, eo quod dum formam in diuinis non differunt abstractum, & concretum:

que verba subtiliter explicat Cai. locis supra notatis: cuius expositio, si latius fuerit explana-ta, lucem afferet non exiguum ad propositione difficultatis definitionem investigandam. Distinguendum est autem in primis cum D. Tho. in 1. dīst. 26. q. 2. a. 1. ad 5. & Caiet sup. a. 2. circa reson. ad primum, de personis diuinis nos du-pliciter loqui posse; uno modo secundum se: alio modo prout à nobis cōcipiuntur & signifi-cantur. Si primo modo considerentur, dicen-dū est diuinas personas seip̄lis distinguiri, ut af-firmarunt Pr̄positius & Arimin. Ratio vero est, quoniam à parte rei idem omnino est reali-ter & formaliter paternitas & pater, sicut deitas & Deus; siue sermo sit de paternitate, ut dicit ad reale, siue ut includens etiam existentiā, quā idem est quod essentia & substantia, quā in relatione diuina succedit loco in siue inhären-tia, quā conuenit relationi creati: Hac enim omni secundum se sunt una res sub una ratio-ne formaliter simplicissima: ac proinde nulla ibi est differentia, siue distinctio constituentis & D constituti, quae tamen iuxta modum nostrum intelligendi omnino necessaria est, ut unum officio fungatur constituentis, & aliud constituti. Si vero de personis diuinis loquamur, prout à nobis intelliguntur & significantur, sic, ut ante diximus, proprietatis siue relationibus consti-tuuntur & distinguuntur, à quibus non differunt nisi modo nostro concipiendi & significa-di: sicut Deus & deitas, ut affirmat S. D. in 1. in d. respons. ad 5. Quemadmodum ergo Deus, ut ibidem ait S. D. deitate constituitur; ita pater paternitate, & filius filiatione. Quomodo vero fiat hæc constitutio, docuit S. Tho. in ar. 2. dicens relationes, vel proprietates distinguere & constitutae hypostases, vel personas in quantum sunt ipsae personae substantientes, eo quod in diuinis non differunt abstractum & concretum.

E Ad cuius evidentiam aduerte particulam illam, in quantum sunt ipsae personae, denotare conditionem, & modum quo constituantur diuinæ persona. Differt enim proprietas, siue relatio ab origine, quod relatio ex sua ratione formaliter ineft rei, cuius est relatio; origo vero non ineft, sed ex sua ratione formaliter via est à re, vel ad rem. In diuinis autem nihil est ut accidens in subiecto, sed quidquid in rebus creatis ha-bet

bet esse accidentale, in Deum translatum habet esse substantiale, & idem est quod substantia sive essentia Dei. Cum itaque relatio ex sua ratione formalis insit ei, cuius est relatio, consequens est relationē diuinam ex sua ratione formalis habere identitatem substantiam cum eo, cuius est relatio, scilicet cum persona, ut paternitas cum persona patris: in quo differt ab origine, putat generatio, que significatur vt via. Cui igitur ait S. Th. relations constituere personas, in quantum sunt ipsae personæ, dictio illa in quantum non tenet reduplicatiū; alioquin omne, quod idem est personæ, esset eius constitutiuū; sed accipitur specificatiū, prout scilicet determinat sive specificat conditionem ad constituendum necessariam, quæ relationi congruit, non autem origini. Sicut cùm dicitur homo crispius, in quantum est capillatus, dictio illa in quantum est specificatiua conditionis, sive partis, secundum quam homini conuenit esse crispius, non autem reduplicat rationem propriam, sive causam crispiditudinis; sic enim opereret omnes homines esse crispos, cum sint omnes homines capillati. Conuenit ergo relationi diuinæ personam constituere, in quantum est ipsa persona, id est, quatenus habet hanc conditionem, vt ex sua ratione formalis sit in persona, non ut accidens in subiecto, aut pars in toto, sed ut idem quod ipsa persona. Quam conditionem non habet origo: non quia sit accidens, aut pars, sed quia ratione habet viæ ab alio, vel in aliud tendentes; & ideo non significatur vt aliquid intrinsecum personæ, sicut relatio: & consequenter eadem illa particula, in quantum sunt ipsæ personæ, dicitur denotare modum constituentium simplicibus proprium, quatenus contra composita distinguntur. Ut enim aduertunt recte Cai. in 3. a. huic q. & Ferrar. in 4. con. gen. cap. 26. hoc interest inter constitutiva compositorum, & constitutiva simplicium, quod illa constituant veluti partes formales, vel essentiales, aut integrales ipsius constituti; sicut ex anima, & corpore constituitur homo; hæc verò scilicet constitutiva simplicium, vt forma totius, quæ sit idem quod ipsum totum, constituant ipsum simplex, vt deitas Deum, & Gabrielitas Gabrielem: in quo modo constituendi nō oportet constitutens distinguere realiter, aut ex natura rei ab ipso constituto; sed sufficit distinctione rationis cum fundamento in re virtualiter, & eminenter præhabente seclusis imperfectionibus, quæcumq; ad veram constitutio nem requirunt ex parte constituentis & constituti. Quod infinitat 8. D. per ea verba, eo quod in diuinis non differant abstractum & concretum, quasi dicaret, in diuinis vere & realiter est abstractum, id est forma simplex significata, vt forma totius & concretum, id est res simplex subsistens, quæ significatur vt totum, & unum idem est ex sua ratione realiter alteri, virtualiter tantum ab eo distinctum. Igitur abstractum, i. simplex, constituit ipsum concretum, i. simplex subsistens, quatenus est ipsum simplex.

Quem etiam sensum breuiter attigit Cai. dicens D. Tho. ea loquendi forma nihil aliud intendere, nisi constitutiuū ponendo se constituere, idem enim est constitutens constituere, in quantum est ipsum constitutum, quod pono do se constitutere; quia dictio illa se significat ipsum constitutum. Sicut autem dictio illa in quantum specificatiū sumitur, cū determinat conditionem ad constituendum necessariam relationi, prout ab origine distinguitur: ita reduplicati-

A uè sumitur, cum designat modum constituentis simplicibus proprium, vt à cōpositis distinguitur. Ratio namq; propria in simplicibus vt sic constituendi est, quia constituens est ipsum constitutum: alioquin constitutum nō esset simplex, si distinctionem haberet constituentis & constituti: Sic n. verè compositum esset ex formali, sive actuali, & materiali, sive potentiā. Sicut ergo deitas admodū formæ totius Deum cōstituit, prout idem est, quod ipse Deus: ita paternitas ad instar formæ totius patrem constituit, prout est idem, quod ipse pater.

Quare non est audiendus Mol. qui supra a. 2. Reijcetus diff. i. negat paternitatem constituere personam patris ad modum formæ totius; & ait personam cōstituit ex essentia & relatione sive proprietate quatenus proprietas non includit essentiam, nec ab ea includitur, sed est ab ea præcisa, & quatenus vtrumque se habet ad modum partis: & esse maiorem distinctionem inter personam cōstitutam & proprietatem constituentem, quā inter Deum & deitatem quoniam inter Deum & deitatem est sola distinctione rationis ratiocinantis: sed maiorem oportet esse inter paternitatem & patrem: quia paternitas rationem habet patris, pater verò totius. In quam sententiam descendit Stuar. in dito 3. cap. li. 7. dicens tamen non esse necessarium, vt essentia diuina omnino excludatur à relationibus, sed satis esse vt per conceptum relationis non exprimatur, sive non expressè concipiatur. Ait ergo constitutio nem hanc diuinæ personæ esse proportionalem illi, quam in creaturis inelligimus ex natura & suppositalitate: nec rectè dici proprietatem constitutare personam vt forma est totius; quia non constituit essentialiter, sed tantum personaliter, adeò vt constitutio diuinæ personæ ex parte proprietatis sit tantum ad incomunicabilitatem subsistendum in diuina natura, ac proinde oportere, vt in hac constitutio ne includatur natura ut alterum constitutio nis extreum.

Sed quanquam verum sit diuinam personam constare ex essentia & proprietate, vt affirmat Ioan. Theologus in Concilio Flor. sess. 19. Neque negandum sit diuinam personam secundum modum nostrum intelligendi constitui ex natura & proprietate, eo modo proportionaliter quo suppositum in creaturis constituitur ex natura & suppositalitate: recte tamen & verè concipiatur etiam diuinæ personæ constitutio, putat patris per paternitatem, vt forma totius; Paternitas enim in integrō sui conceptu respectum includit & naturam, sicut & ipse pater, vt supra latè monstrauimus q. 28. a. 2. contr. 1. Nec verum est deitatem & Deum, & similiiter paternitatem vt formam totius, & patrem sola ratione ratiocinante differre: deitas enim naturam præcisè significat, Deus autem significat natūram vt in habente, & consequenter vt subsistentem: similiiter paternitas vt forma totius relationem diuinam formaliter significat intrinsecè includentem diuinitatem: Pater verò eadem significat vt in habente. Constat autem hæc non sola ratione ratiocinante differre, sed habere solidum in re diuina simpliciter infinita fundamentum, atque ideo distinguere ratione ratiocinata; quamvis à parte rei sive unum realiter & formaliter. Quare falsum est etiam paternitatem constitutare tantum personaliter, & non essentialiter; paternitas enim vt relatio diuina est & subsistens patrem vt personam dignam constituit

sub*

subsistenter: & vt incommunicabilis eam constituit incommunicabilem; sicut etiam eadem paternitas vt est deitas patrem Deum constituit; vt vero paternitas est, eundem constituit vt pater est, adeo vt nihil sit in constituto, siue illud sit essentialis & commune, siue sit personale & proprium, quod non habeat a constitente sic concepto (vt adiurit Capr.) & post eum Iauellus, immo & Caiet. cum a relationem diuinam puta paternitatem seipsa formaliter esse diuinam, & substantificare naturam, ac subsistenter, atque ideo personam diuinam substitutem constitueret.

Consonat autem hic constitutionis modus diuinae rei longe melius, quam illa constitutio per modum partis; primo quia diuinæ simplicitati maximè congruit, ratione cuius in Deo idem est abstractum & concretum, siue quo est, & quod est; e contra verò Deo repugnat ratione eiusdem simplicitatis omnis ratio partis & totius ex partibus constituti; quod enim partibus constat secundum rem, aut secundum modum compositum verè est, aut modum habet compotiti; quorum primum Deo manifestè repugnat, secundum autem de illius celsitudine satis ineptè cogitur, quamvis omnis ea imperfetio, qua ad nostrum solum modum pertinet intelligendi, si Deo non cogitetur inesse, diuina non sit absima maiestati: quem etiam excellimo esse inmodum illum constitutionis ad modum partium. Quod autem intendimus, est longe nobiliorum ac diuinæ simplicitati magis congruentem esse modum hunc constituendi ad modum formæ totius, quam illum ad modum formæ partis: in quo videtur etiam altera pars, nimirum essentia, vt potentialis respectu proprietatis intelligi. Quod quamvis ad nostrum concipiendi modum spectare videatur, vitem tamen ac diuina minime dignam maiestate, à qua longè absit potentialitas & materia, seipsum vel primo aspectu hæc cogitatio videtur ostendere.

Sed unius ex predictis plures questiones, tamquam rationes diuinae personas constituant & distingueant, et ratione differentia personis & ab essentiis. Secunda: qualis sit hec constitutio, an scilicet sui rationis, an realis? Tertia est: An solum dicitur congruè posse personam relatione constitutam, & eadem distinguiri, an vero licet etiam absolute dicere personam seipsa distinguiri?

AD PRIMAM enim dicendum est primò relationem diuinam constitueret personam, vt est eadem realiter & formaliter à parte rei cum ipsa persona, quatenus dictio vt reduplicat modum proprium constituendi in simplicibus, vt ante diximus. Secundo dicendum est relationem diuinam constitueret personam, prout est eadem essentia realiter & formaliter à parte rei, quatenus dictio vt specificat radicem, ex qua vim habet relationem constituendi personam. Tertio dicendum est, relationem constitueret personam, vt ratione ratiocinari distinguitur ab essentia, & ab ipsa persona constituta, quatenus dictio vt denotat siue specificat conditionem ex parte nostris, qua est talis modus concipiendi, quo scilicet essentiam & relationem, & similiter personam & relationem concipiimus vt distincta. Quartò dicendum est relationem constitueret personam, vt à parte rei distinguitur virtualiter à persona, & ab essentia, qua distingutio fundamentum habet in eminentia rei, qua cum una sit & simplicissima, præhabet in

A se eminentissimè quidquid simplicitatis, subsistentiae & perfectionis est in constitente & constituto, absque illa imperfectione; atque ideo potest diuersas nostras concepciones terminare, & diuersas propositiones verificare, vt patet ex dictis in q. 28. a. 2. contr. 1. Quintò dicendum est in hac propositione, *relatio constituit personam*, duo significari, unum ex modo concipiendi & enunciandi, & haec est distinctio rationis, inter constituens & constitutum; & haec nihil facit ad hoc, vt verè absolute relatio personam constitutat; aliud est quod ipsius propositionis verbis importatur, & hoc non est nisi formalis positio personæ: que formalis positio formaliter fit per relationem diuinam, quatenus seipsum formaliter ponit: nam, cum relatio diuina, puta paternitas, sit formaliter non solum relatio, sed etiam diuina, & subsistens incommunicabiliter in ipsa natura diuina, hoc ipso, quod seipsum formaliter ponit, verè dicitur personam ponere: sicut animal rationale, hoc ipso, quod seipsum formaliter ponit, verè & formaliter ponit hominem: & deitas seipsum ponendo Deum ponit: quem modum constituendi sapienter diximus cum Caiet. proprium esse simplicius. Sicut ergo relatio diuina, puta paternitas, verè & realiter seipsum ponit, non effectivè sed formaliter; quia seipsum formaliter est paternitas diuina: ita verè & realiter, non effectivè, neq; vt forma partis à constituto distincta, sed formaliter ponit ac proinde constituit modo simplicibus proprio personæ patris. Non est igitur actualis aliqua distinctio querenda inter constituens & constitutum, aut inter partes aliquas ad idem constitutendum confluentes, sed potius identitas, non solum realis, sed etiam formalis à parte rei: quamvis necessaria sit in re distinctio virtualis, vt excellenter hoc munus exerceat, & vt à nobis verè concipi & enunciari possit illa una & eadem res ad modum durarum, quarum sit una constituens & altera constituta. Quamobrem dici non incongruè posset constitutionem hanc esse realem virtualiter: quia non minus propria & vera est haec constitutio, quam si constituens & constitutum essent aequaliter, vel etiam realiter distincta: est tamen vt dicimus alia ratione haec constitutio realis formaliter. Fallitur autem omnium ferè recentiorum imaginatio, quia constitutionem hanc ad modum rerum compositarum considerant, existimantes constitutionem omnem vnius esse rationis, cum tamen iuxta rerum diuersitatem sit etiam earum diuersa constitutio: Composita namq; ex hoc ipso, quod talis naturæ sunt, que plurib. constat, per hoc constitui necesse est, quod una entitas siue realitas adiungatur alteri, sicut materia adiungitur forma, vt corpori anima. Simplicia vero hoc ipso, quod talis natura sunt, qua partium est expers, non alio possunt modo constitui, quam sui cuiusque positione, vt ante diximus.

ET Ex His patet solutio secunda q. qualis scilicet sit haec constitutio, an scilicet sit realis, an rationis: est enim realis formaliter à parte rei, vt verò à nobis concipiatur ad modum constitutionis rerum compositarum, est rationis ratiocinata, qua fundamentum habet in re, & potest dici realis virtualiter ex parte rei sic obiecta.

AD TERTIAM vero quest. dico magnam esse differentiam inter has duas propositiones: Personæ diuinae distinguuntur, & constituuntur seipsum; & personæ diuinae distinguuntur, & constituuntur

tur scip̄is à parte rei. Nam prima simpliciter A non est afferenda, quoniam, ut aduentur recentiores ad veritatem propositionum intelligendam consideranda nobis est non sola res significata, sed modus etiam significandi per voces à modo nostro concipiendi proueniens; ut autem à nobis concipiuntur diuinæ personæ, proprietatibus constituantur & distinguuntur, non autem scip̄is. Quod etiam aperte docent patres & Concilia ab expositoribus relata, quando diffiniunt personas proprietatibus distingui aut figurari, vel constare ex essentia & proprietate: cuius propositionis falsitas adhuc erit apertior, si fiat sensus, personas esse primò diuersas & se totis distingui; nam fide certum est eas in uno aliquo communi conuenire, quod est essentia. Secunda vero propositio, ut ostendimus, est verissima.

Mēs D. Th. & Cai. Cum igitur affirmant S. Th. & Cai. personas diuinæ secundum se distingui scip̄is, ut autem sunt nota nobis, distingui relationibus; non ita intelligendum est, quasi dicent diuinæ personas secundum se non distingui & constitui relationibus: iam enim ostendimus diuinæ personas à parte rei constitui & distingui relationibus; sed hoc solum intēdunt, quod supra diximus nimur constitutionē diuinæ personæ, prout à nobis cōcipitur ad modum rerum compositarum, esse per relationem, quatenus ratione distinguitur à persona; ita ut ratione distingui sit cōditio modo superiorius explicatio; & sic omnia consonant, & Radæ sophismata corruūt, & enitet Catholica veritas à recentioribus non satis intellecta; quam tamen A. D. & Cai. paucis verbis expreſſerant.

Personas nō constitui per na personæ constitutur per origines? Cuius resolutione tota pendet ex dictis suprà a. 2. dubio primo, & partim ex dicendis in postrema parte huius controu. & a. 1. seq. q.

Obiectio. Hic tamen aduerte Suar. lib. 7. cap. 6. num. 11. carpere rationem S. Th. qua probat generationem actiū sumptam non constitutre personam patris; quia scilicet generatio significatur, ut via ab aliquo, scilicet à persona patris: ergo supponit eam iam constitutam. Sed ait Suar. rationem hanc supponere originem actiū realiter esse idem cum passiū, & cum relatione personæ producatur, ut intelligitur quasi in fieri, & egredi à persona producere; quod (inquit) non est receptum, nec à nobis probatum. At sine ratione talis hic implicatur suppositione, quam actionis natura formaliter intellecta per seip̄am evidenter excludit. Actio namque Metaphysicè sumpta, prout à passione distinguitur, ex sui ratione est propter perficiendū passum, atque idē significatur ut e-grediens ab agente, & in passum tendens: quāuis secundum rem sit agentis perfectio, & realiter à passione distinguitur. Dixi Metaphysicè sumpta, quia si Physicè sumatur actio in rebus materia constantibus, idem realiter est quod motus & passio; sed actio, de qua loquimur, scilicet generatio nō est Physica, sed Metaphysica, & idem est quod generans, scilicet pater, sicut passio, scilicet generari, quæ non est propriè passio sed grammaticè tantum, idem est quod genitum, scilicet filius. Sed de hoc latius questione sequenti.

Zumel. suprà a. 2. disput. 2. multa superflue congerit & replicat inutiliter, ut probet diuinæ personas non constitui per origines, sed per relations. De qua disserūt paulo restricti-

Naz. in 1. part. D.Th. tom. 2.

us Ban. in vñdem a. dub. 3. Valsq. cap. 4. & Suar. lib. 7. cap. 60

SUPEREST postrema pars controverſie omnium difficultissima, quæ disputationem nobis affectat valde perplexam de relationibus, an scilicet personas constituant, & sub qua ratione, an absolute, an relativæ, an vero sub utraque simul coniuncta, vel etiam abstrahendo ab utraque.

Pro cuius definitione supponenda sunt primò, quæ dicta sunt in 2. P. controverſie; ex illis enim facile poterunt conciliari plures doctorū sententiæ, & varia S. nostri D. afferta, quæ prima facie videntur opposita.

B Secundo premitendū est, quæſtione hanc de relationibus diuinarum personarū constitutiis duplicē ſenſum admittere. Prior est; an relationes à parte rei, siue secundum ſe constituant & distinguit diuinæ personas, quatenus ſunt formaliter, & actualiter relationes: & in hoc ſenſu planam habet ex supradictis ſolutionem. Nā relatio, puta paternitas diuina ſubſtens, ponendo ſeipſam incommunicabiliter ſubſtendentem constituit ſecundum ſe personam Patris, & eam ab alijs personis in eadem natura deitatis ſubſtientibus distinguit. Et in hoc ſenſu accipienda ſunt Sanctorum dicta & Conciliorum definitions: & hanc eandem partem probathic

C Ban. dubio primo, & eſt prima eius conclusio: in cuius tamen explicatione & probatione diuertit à relatione ſecundum ſe, ſiuè à parte rei,

ad eandem prout à nobis concipitur, & distinguit in duas rationes formales. Ad cuius euidentiam considerandum eſt hæc tria idem eſe realiter & formaliter & adæquatè à parte rei, videlicet relationem personalē, ipsam personā & co-originem illi propriā, ſiuè ſit actiua, ſiuè ſit paſſiua; exempli gratia, idem eſt paternitas formaliter quod pater, & eius actiua generatio; & idem eſt filiatio quod filius, & eius nativitas; ac proinde nullus eſt ordo inter relationem, personam & eius originem à parte rei, itaque simul omnino ſunt paternitas, pater & generatio. D Et quia relationia ſunt simul natura, ſimul etiam ſunt pater formaliter ut relatiuſ ad filium, & filius ut formaliter eſt patri correlatiuſ. Et quia paternitas eſt ipsa actiua generatio, filiatio vero eſt ipsa nativitas, ſimul eſte necesse eſt nativitatē & filium cum actiua patris generatione & cum ipso patre.

E Posterior quæſtio ſenſus eſt: an relations, pro- Distinguuntur diversi ſenſus, & ex- put à nobis concipiuntur, constituant diuinæ personas ſub expressa & formalis ratione relationis, an ſub aliqua ratione absolute; & hoc modo ſolē communiter hac diſcultas à Theologis examinari. Pro cuius definitione,

Notandum eſt primò, dupliciter poſſe diuinam relationem, puta paternitatem, à nobis cōcipi; Vno modo incompletæ, & ſic apprehendimus preciſe respectum eius realem ad filium, quo respectu ratione diuertit ab eſtentia, & à ceteris absolutis: vel etiam apprehendimus eam ſecundum aliquem conceptum communem illi cum ſolutis, ſicut cum eam concipiimus, ut eſt proprietas quædam, vel ut eſt hypostatica forma, vel ut eſt ſubſtens. Alio modo potest à nobis intelligi diuina relatio completa, & ſic non ſolum eius ordinem ad terminum intelligimus, ſed alia plura illi & ſolutis communia, quæ in eius integra & perfecta ratione quiditatibus clauduntur. Nam primò de ratione diuinæ relationis, puta paternitatis eſt, ut idem ſit realiter cum eſtentia, & ſit ſubſtens, ſicut in ratione completa & formalis creatæ relationis in-

Bb cludi-

cluditur, vt sit accidens. Et quia diuina relatio subsistens est, ideo non presupponit, sed secundum suum fundamentum & hypostasim. Deinde quia constituit & distinguit hypostasim unam ab alia, necesse est, vt sit incomunicabilis, & rationem habeat proprietatis, vim habens proportionalem principiis omnibus individuantibus ad materialis individui constitutionem concurrentibus. Et quoniam distinctio realis hypostasum in diuinis non fit nisi per oppositionem relatiuum, oportet relationem ita personam constitutere, vt relatiuum distinguat ab alia.

*Relatio a-
tus duplex.*

Secundum obseruandum est duos illos actus diuinorum relationi personali conuenientes, scilicet constitutere & distinguere, relatiuum ad eandem relationis naturam pertinere, sed sub opposito modo: Nam constituere conuenit relationi, prout modum habet hypostatica formae, quae respicit personam constitutam, eo modo quo abstractum respicit suum concretum, & omne formale constitutum suum constitutum. Hoc autem constat formis omnibus absolutis substantialibus esse commune, siue sint partiales ut anima, siue totales ut humanitas. Propter quod dixere Capr. Ferrar. & alij diuinis relationes constituere personas sub absoluata quadam ratione siue conceptu: cum tamen, si recte loquendum sit, affirmari debeat diuinis personas constitui relationibus sub conceptu, siue potius modo abstrahente ab absoluto & relativo. Ad cuius evidentiam.

*Cur plures
dere simpli-
ci forme
mus concep-
tus.*

Obseruandum est tertio ex imbecillitate nostrae intellectus euenire, vt eandem rei quidditatem & rationem formalem simplicissimam, & indiscernibilem in plures conceptus diuidamus, prius secundum unum, deinde secundum aliud eam intelligentes: & eidem secundum unum conceptum actum aliquem attribuentes, qui secundum alium eidem non conueniret, adeo, vt in ea distinguamus non solum plures rationes, sed etiam plures actus, & quasi operationes: cum tam omnia in eiusdem rei quidditate ratione formaliter intimè claudantur. Sicuti Deum prius intelligimus ut substantiem, secundum ut intellectu & voluntate praeditum: tertio ut intelligentem & volentem primò seipsum, deinde alia: & quædam illi tribuimus ut substantienti, quædam ut intellectu & voluntate perfecto, quædam ut actu intelligenti, & volenti, & sic de singulis: cum tamen idem realiter & formaliter secundum se sint in Deo substantia, intellectus, voluntas, intelligere & velle. Sic igitur in proposito diuina relatio, puta paternitas, dupliciter, quod attinet ad rem praesentem, potest considerari: Vno modo ut forma quædam hypostatica incomunicabilis, viam habens principiorum omnium individuantium; & sic patrem constituit ut hypostasim, nullo adhuc in ea considerato respectu ad eius correlatum, scilicet filium: atque ita constituit sub ratione communis sibi & absolutis. Alio modo potest considerari paternitas secundum eius rationem formaliter, expressè & exercitè relatiuum ad filium: & hanc rationem non intelligitur habere nisi post actu paternæ generationis. Nam primo intelligimus patrem in esse personali constitutum, deinde concipiimus in eo actum generandi, tertio respectum paternitatis ad filium ex actu generationis & nativitatis resultantem, quo respectu distinguitur actu Pater à Filio, à quo non nisi virtute prius intelligebatur distingui. Quamvis enim ut ait S. D. super art. 2. necesse sit, ut ip-

sa distinguentia constituant res distinctas: non eadem tamen ratione, neque eodem actu, aut ordine modo nostro intelligendi constituant & distinguunt, vt modo diximus. Et licet a. Soluitur. *Hoc* generationis intelligatur prior actu relationis exercito; *relationi* tamen distinctio tribuitur, & non origini: primò, quoniam idem esse debet constitutum & distinctum: secundò, quia paternitas, verbi gratia, ut hypostatica forma constituens patrem, virtualiter ipsum distinguit à filio, quatenus personam constituit, cuius est generare, & consequenter à genito distingui per oppositionem relatiuum ad ipsam hypostaticam formam consequentem media generatione. Quare paternitas ut constitutiva patris, qualis per se primo distinguit, quamvis per accidentem actu non distinguat, quia filius in illo priori non concipitur ut genus, & ad patrem relatus, sed qualis generans, & per consequens ab eo distingendus: sicut Adam, antequam formaretur Eua, erat quidem suppositum incomunicabile per se subsistens, sed ab Eua non erat actu distinctus, sed virtute tantum quia sufficiens habebat in se principium, quo distingueretur ab Eua, postquam fuissest à Deo producta. Denique distinctum, sicut & constitutum intrinsecum esse debet, quod origini minimè congruit, sed relationis, vt ante diximus.

Quare considerandum est, non solum in integro conceptu diuinæ relationis includi simul ad <sup>Concepit
substantia
personalis.</sup> & in, id est respectum & existentiam, substantiam, quæ est ipsam esseentia siue substantia Dei, sed eadem etiam intrinsecè claudi in conceptu substantiae personalis, quæ sine relatione non potest intelligi, prout ab essentiali substantia distinguitur: nec absque implicita relatione pluraliter de Deo diceretur, & multo minus concipi potest substantia personalis absque ratione absolute substantiali; cum ipsa substantia formaliter ad se dicatur, sicut & persona: de qua S. D. supra q. 29. a. 4. dixit cum Aug. eam ad se dici: quia significat relationem per modum substantientis siue substantiae. Vnde supra in questione precedenti diximus personam substantiam includere esseentiam substantiam relatione modificatam, vt etiam affirmit Ban. *super hoc a.* Hoc tamen interest inter relationem & substantiam, quod diuina relatio, puta paternitas, magis exprimit ad, siue respectum, quam in, id est existere; substantia vero personalis magis exprimit substantię rationem absolutam, quam respectum, siue ad. Ait igitur Rua praedictus, personas diuinis per relationes constitui, in quantum relationes sunt reduplicatiæ, quatenus sunt magis exprimentes existentiam, quam esse ad: & hoc idem significat S. D. Tho. cum dixit diuinis personas constituti per diuinis relationes, vt sunt formas constitutivæ & substantientes. Secundò ait relationem in quantum relatio potius distinguere, quam ut est substantia; quia ut relatio magis exprimit esse ad aliud distinctum. Denique ait personas, relations & origines simili esse, ita ut nulla ibi sit prioritas, neque secundum naturam, neque secundum intellectum. Et quoniam S. D. Tho. in hoc, & in 2. huius q. a. statuit ordinem inter relationem & originem, & inter personam & originem, nimirum eius dicta gloflare: sed verè non assequitur eius mentem, sed magis trahit eum ad sensu Scoti. Ut verò pateat quid veritatis habeat hic dicendi modus, proferenda est & explicanda distinctio Cai.

Re-

*Oratio
num 2.
Eua in re-
latione per
sonali.*

*Explicatur, et justificatur significatio relationis secundum paternitatem, ut paternitas nominibus singularium specierum abstractis significatur in speciali, ut paternitate, filiatione &c. & sic conceptum significata non dicitur ad aliud: non enim paternitas, aut filiatione ad aliud dicitur, ut aduertit Cai. in *comm. predicamenti ad aliquid*, cum tamen essentia propria relationis consistat in esse ad aliud. Relatio vero ut exercita significatur in generali per vocem ad aliquid: tunc enim exercetur relatio, cum suum proprium terminum respicit; in speciali vero significatur nominibus concretis patris & filij, dupli, & dimidi, & aliorum omnium relatiuum, quae nuncupantur relativa secundum esse, quae scilicet primò relationem important, sive realem, sive rationis. Ait itaque Cai. diuinam paternitatem ut conceptam præcedere actum generationis, & significari ut exercet actu hoypostatica forma, & constituere ac distinguere personam patris in esse hypostatico relatuuo realiter & formaliter, sed non relatiue exercito: atque ideo vocari a D. Th. paternitatem non ut relatio, sed ut constitutiva; & eandem paternitatem ut exercitatio consequi actum generationis, & constituere eandem personam patris, ac distinguere, non in esse hypostatico, sed in esse relatiue exercito: & ideo vocari paternitatem ut relatio est.*

Neque tamen hinc sequitur (ait Cai.) duo ponit esse relativa in patre, sed unum tantum datum ab una, & eadem paternitate formaliter ante generationem ut hypostaticum, & post generationem ut exercitum: & eadem ratione unica tantum est relativa distinctio patris a filio, quae dari prius intelligitur ut hypostatica, deinde ut exercita. Igitur secundum Cai. paternitas ut concepta relatio quidem est formaliter, sed modum habet hypostatica forma: hoc enim ipso, quod in abstracto concipiatur & significatur, intelligitur ad modum formae totius, & ut qua pater est pater, non pure relatiue, sed hypostatico: quia diuina paternitas est subsistens, immo est ipsa substantia personalis. Collat autem prius nostro modo intelligendi esse hypostaticum eius actuali relationem ad aliam hypostaticum ex ea procedentem; cum hic actualis respectus processionem sequatur unius ab alia. Prius ergo intelligitur paternitas ut constitutiva patrem, ut hypostaticum subsistentem, antequam illum intelligatur constituere ut exercite relatum ad filium. Vult igitur Cai. eandem paternitatem essentiam constitutendo personam patris quendam quasi actum primum exercere, & eadem referendo illum ad filium actum quasi secundum exercere: Et prout exercet actum primum habere rationem, & modum hypostatica formae, & præcedere generationem, & multo magis filium, ad quem generatio terminatur: ut autem exercet actum secundum consequi generationem, & simul esse cum filio.

Nota.

*Quamuis ergo relatio secundum suam essentiam sit ad aliud, si ratio sumatur relationis præcisè, & sic accepta nequivat esse sine termino, sed sit cum eo simul natura, ut ait Aristoteles in *predicamentis*: si tamen sumatur relatio non præcisè, sed sub tali modo minimè*

A relatuuo, scilicet ut hypostatica forma, concipiatur ad modum absoluti, & ut præcedens respectum ad eandem pertinentem quatenus relatio est, id est ut rationem & modum habet relationis. Totam igitur habet relationis essentiam paternitas conceptum sumpta, ac proinde rationem habet etiam ad conceptum: sed hoc ipso, quod conceptum sumitur, quidditas quædam est & forma totius, non quæcumque sed hypostatica; quia subsistens est, & consequenter se ipsa tota cum omni eius respectu conceptum sumpto rationem induit hypostatica formæ modum habens absolutum, saltem negatiuè, id est, non relativum: Propter quem modum præintelligitur generationi, & filio genito.

B Ex quo patet nullam esse in rei veritate dis- ferentiam inter sententiam hanc Cai. & senten- tiam Capr. & Ferrar. quam sequuntur plures ex recentioribus: quamvis corum aliqui in modo loquuntur esse differentes. Nam quod ait Cai. patrem hypostatico distinguere paternitatem conceptum sumpta, non repugnat dicto Ferrarientis afferentis patrem constitui paternitate, prout est hypostatica forma distinguere vero eadem quatenus est relatio: Loquitur enim Cai. de prima ratione distinguendi, & de distin- ctu patris. prout est hypostasis per se subsistens, quod tamen actu non distinguunt, nisi genito filio: quamvis hoc ipso, quod patrem constituit in esse personali incommunicabili, sit per se sufficiens illius distinctum a filio, quo per actum generationis producto statim distinguunt. Ferrar. autem loquitur de actuali relativa distinctione, quæ non est, nec esse potest, aut intelligi, nisi posito in actu utroque relationis extremo.

C Quod autem ait Ferrar. cum Capr. patrem in illo priori, quo concipiatur a nobis ut præcedens generationem, & constitutus in esse hypostatico, non concipi ut aliud relatum, sed intelligi sub ratione absoluta, non repugnat sententiae Cai. dicentis paternitatem constitutere patrem in esse relatuuo formaliter. Nam Ferrar. loquitur de modo constituentis & constitutis Cai. autem de ratione formalis constituendi, quæ est relationis: quam etiam affirmat constituere, prout habet modum hypostatica formæ, quæ est expressa doctrina. D. Tho.

D Ad eūdem sensum reduci possunt alia quædam recentiorum sententie. Idem enim videatur significare voluisse Rua prædictus, cum ait personas diuinas relationibus constituti, quatenus sunt magis experientes existentiam, quam esse ad distinguere vero eisdem relationibus ut relations sunt, id est, ut magis exprimunt esse ad aliud, quam ut subsistentiae sunt; quia distinctio diuinorum personarum est per relationes originis formaliter: una siquidem est ratio constituendi & distinguendi, nimis relatio formaliter sumpta sed modus constituendi est illi communis cum absolutis, modus vero distinguendi est illi proprius ob dictam causam. Eundem dicendi modum minus aptè videntur illi recentiores artigille, qui relationi attribuunt constitutere rationem, distinguere vero ratione ad. Nam si de modo constitutendi sermo sit, constituit diuina relatio, puta paternitas ratione in. non præcisè, sed quatenus in dicit subsistentiam ut modum relationi necessarium ad hypostaticum constitutendum. Eandem sententiam planius expressit Rada, & anteculum Tor. Ban. & Val. Nec aliud in veritate sentit Suar. post Zumel. quamvis antiquioribus

Illi Thomistis se profiteatur aduersum. Idem A voluit significare Vafq. dicens posse personam patris apprehendi ut constitutam, priusquam generet, ex essentia, & proprietate innascibilis, & secundi ad producendum: quam(inquit) Bonauen. appellat fontalem plenitudinem: existimat enim innascibilitatem non esse veram primitatem, sed positivam proprietatem à paternitate distinctam; cuius opositum latè superius ostendimus q.32.a.3. & q.33.a.vlt.

Quod autem ait Zumel. diuinam personam, pura patrem, distincte & formaliter cōceptam, secundum propriam rationem sua personalitatis non posse intelligi ut constitutam, nisi concipiatur ut relata, & sic conceptam non pre-intelligi generationi, verum est considerata sola & præcisa ratione constituendi, quæ est paternitas: sed accepta paternitate, ut ratione constituendi sub tali modo, id est hypostaticæ forma sublīstentis, & proprietatis, sic præconcipitur generationi, & actuali respectu ad terminum; quoniam ut substat tali modo communis est, & indifferens ad absolutum & relativum, & utrumque præuenit; quia sub tali conceptu neutrum includit aut exprimit, quamvis verè secundum se sit relativa: Sicut Petrus veniens, & à longè distans, verè est Petrus, sed à me statim non concipitur vt Petrus, sed prius vt animal singulare abstrahendo ab homine & bruto, deinde ut aliquis homo, postremò vt Petrus. Patebit autem eidētius hic sententiarum cōfensus, minimè ipsiſ opinantibus cognitus, ex argumentorum solutionibus, que producentur inferius.

*Conclusio.
Conclusiones deducuntur, & pro-*

bus. PRIMA CONCL. Personæ diuinae non constituantur, neque distinguuntur per absoluta. Hanc conclusionem latè probant authores supra notati.

SECVNDA CONCLVSIO. Diuina persone secundum se consideratae seipſis constituuntur. Probat. Quia à parte rei idem est realiter & formaliter relatio, quod persona; ergo relatio ponendo se constitut personam. Probatur consequētia; quia quodlibet simplex ponendo se constituit se ipsum.

TERTIA CONCLVS. Si de personis diuinis loquamur, prout à nobis intelliguntur & significantur, non constituuntur seipſis, sed proprietatis, sive relationibus à quibus differunt modo nostro concipiendi, & significandi cum fundamento in re.

QVARTA CONCL. Relatio diuina constitut personam, inquantum est ipsa persona, id est, quatenus hanc habet conditionem, ut ex sua ratione formaliter sit in persona, non ut accidentis in subiecto, aut pars in toto, sed ut idem quod ipsa persona, & instar formatotius sola ratione in re fundamentum habente ab ea distincte. Probatur. Nam si constitutum distinctionem habet à parte rei inter constituens & ipsum constitutum, iam non est simplex, sed verè compositum ex actuali & potentiali.

QVINTA CONCL. Persona diuina intelligitur etiam à nobis constitut ex essentia & relatione, veluti ex natura & suppositalitate. Probatur prius ex Concilio Flor. Superioris allegato. Secundò; quia diuinam personam concipiimus ad modum personæ creare, in qua constituenda duo prædicta realiter inter se distincta concurserunt.

SEXTA CONCL. Melius & congruentius in- teligitur constitutio diuina personæ fieri per relationem ad modum formatorius, quam ad modum forma-partus. Probatur; quia prior modus consti-

tuendi satis aptè congruit diuinæ simplicitati, alter autem eidem ex sua conceptionis modo repugnat; quamvis hæc imperfæctio rei non attribuatur, sed ex parte cognoscentis se te-neat.

SEPTIMA CONCLVSIO. Relatio diuina, constitut personam, ut est eadem essentia realiter, & formaliter à parte rei, quatenus dichio ut specificat radicem, ex qua vim habet relatio constituendi personam, non autem ut denotat rationem formalem, constituendi.

OCTAVA CONCLVSIO. Relatio diuina constitut personam, ut ratione ratiocinata distinguishingitur, ab essentia; & ab ipsa persona constituta, quatenus dictio ut denotat, sive specificat conditionem, non solum ex parte nostræ, que est talis modus concepiendi, sed etiam ex parte rei, que est virtualis distinctionis.

NONA CONCLVSIO. Constitutio diuina personam per relationem non est tantum secundum rationem, sed est realis à parte rei. Probatur; quia sicut deitas seipſam ponendo formaliter Deum ponit, ita paternitas seipſam ponendo formaliter patrem ponit sive constituit: at deitas secundum se nullo intellectu considerante seipſam ponit formaliter, quia seipſa formaliter est deitas; ergo. Major patet ex supradictis; quoniam simplicibus propriis est hic modus constituendi.

DICIMA CONCL. Eadem constitutio, ut à nobis concipiatur ad modum rerum compositarum, est rationis ratiocinata, sive realis virtualis. Hæc patet ex dictis.

VNDÉCIMA CONCL. Non est absolute dicendum personas diuinas seipſis constitui, & distinguiri, quamvis verum sit personas constitui & distinguiri seipſis à parte rei. Hæc supra fuit probata.

DVODECIMA CONCL. Persona diuina non constituum per origines. Hanc conclusionem probat efficaciter ratio D. Tho. supra a.2. & intelligenda est de personis & originibus secundum modum nostrum concipiendi, non autem secundum se: quia sic idem est formaliter persona, relatio & origo.

TERTIADECIMA CONCL. Persona diuina secundum se constituantur relationibus, quatenus formaliter & actualiter relationes sunt, id est, ut a, & cōreferuntur. Hanc concl. probant argumenta, Zumel. pro quinta eius conclusione.

QVARTADECIMA CONCL. Si sermo sit de ratione formalis constituendi, diuinae relationes constituantur, & distinguunt in esse hypostatico personas, sub expressa ratione relationis, concepte tamen, & non exercitè.

QVINTADECIMA CONCL. Si loquamur de conditione, sive modo constituendi, diuinae relationes constituant personas, ut sint sublīstentes; & ut hypostatica forma: qui modus sicut relatives non est, ita neque est absolutus propriè loquendo, nisi negatiū, sed abstrahit ab absoluto, & respectu; quia sci- licet neutrum exprimit: & in hoc sensu vera est sententia Capr. & Ferrar.

SEXTADECIMA CONCL. Relatio paternitatis non concipiatur ut actu distinguens patrem a filio, cū patrem constituit, sed tantum genito filio. Hæc patet ex dictis.

DECIMASEPTIMA CONCL. Persona patris non intelligitur antè filii generationem ut constituta ex essentia, & innascibilitate. Probatur, quia innascibilitas est mera negatio.

CONTRA primam conclusi. sunt argumenta, argumen- quæ proferunt ex Scoto & soluunt Capr. in di- ta, & Joh. 8. 44.

Ita dist. 26. q. 1. Ban. Zum. Mol. & alij recentiores A iudicatur parum tuta in fide, sic hotum sententia Doctorum minus est fidei cōsentanea. Pro-

Obi. 1. contr. 2. &c. cōcl. supr. notati.

C O N T R A secundam & tertiam concl. argu-
mentatur Rada. Primo. Concilia, cum afferunt
personas diuinis distinguui suis proprietatibus
relatiuis, non vtuntur hac distinctione, sed ab-
solutè loquuntur, dicendo eas suis relationi-
bus distinguui; ergo infiuatur, quod à parte rei
distinguuntur relationibus, & non solum prou-
ut à nobis concipiuntur. Et *Confirmatur*; quia in
Concilio Toletano vndeclimo definitur, quod
numerus personarum insinuat per relations
& non per essentiam. Quod si dicas ibi sermo-
nem esse de personis, prout à nobis conci-
piuntur, sequitur, quod numerus personarū non
est attendēdus penes ea, quæ sunt à parte rei, se-
cundum quod in se sunt, sed prout à nobis con-
cipiuntur; quo nihil absurdius, aut periculosius
dici potest. Nam tunc videtur esse concedendū
personas non esse plures, nisi per ordinem ad
nostrum intellectum, quod est hæreticum.

*Conf.**Solut.**ad confir.**Obi. 2.**Solut.*

S E C U N D A. Omnia actu nostri intellectus secluso
pater & filius sunt idem in essentia, & distin-
guuntur realiter per proprietates personales,
vt de fide tenendum est; ergo à parte rei non dis-
tinguuntur seip̄is totis. Patet consequientia;
quia quae seip̄is distinguuntur, sunt primò di-
uersa in nullo conuenientia. *Reff.* admisso toto
argumento nihil contra nos deduci. Aliud est e-
nīm personas distinguui seip̄is, id est per sua in-
trinsicā & propria formaliter: & aliud est eas
seip̄is totis aut seip̄is primò distinguui. Ad pri-
mum enim satis est cuilibet aliquid proprium
conuenire, quo distinguuntur ab altero: ad secū-
dum autem requiritur, vt in nullo conueniat v-
na cum altero. Quamvis autem idem sint reali-
ter, & formaliter à parte rei relatio siue perso-
na & essentia, distinguuntur tamen virtualiter,
& ita propria exercent, ac si realiter essent dis-
tincta: & ideo distinguuntur pater & filius re-
lationibus, cōuenient autem in essentia. Et per
hac patet etiam solutio ad vltimum eiusdem au-
thoris argumentum; in quo etiam falsum afflu-
mitur, nimis relationem & essentiam distin-
gui ex natura rei.

C O N T R A tertiam conclus. sunt argumenta
Greg. Arim. relata & soluta à Capr. & expo-
sitoribus D. Th. in a. 2. huic q.

O b. cont. 4. *Contra quartam concl. & sextam argu-*
mentatur Mol. Primò. Hac sententia non dif-
fert ab opinione Arim. ergo sicut sententia Greg.

A iudicatur parum tuta in fide, sic hotum sententia Doctorum minus est fidei cōsentanea. Pro-
batur antecedens quia Greg. non negat concre-
ta & abstracta in diuinis, atque adeo tantam
distinctionem rationis ratiocinantis inter pa-
trem & paternitatem, quanta est inter Deum &
deitatem: & ideo censuit nullam esse admitten-
dam compositionem in personis diuinis ex
proprietatibus earum & essentia, sicut nulla
est compositione inter Deum & deitatem: At ma-
ior (inquit) est distinctione inter personam consti-
tutam & proprietatem constitutentem, quam in-
ter Deum & Deitatem; nec proprietas consti-
tuit personam, vt includit essentiam, sed vt
præcisa ab essentia; ergo non constituit perso-
nam, vt forma totius. Et *confirmatur*; quia *confir.*
sicut essentia constituit personam, & amen non
est forma totius, cum nō dicat id, per quod per-
sona constituta distinguatur à reliquis personis;
ita proprietas, quæ cum eadem essentia consti-
tuit eandem personam, non erit forma to-
tius, sed distinguetur à persona constituta,
tanquam inclusum ab includente, non secus ac
essentia distinguitur. *Reff.* fallit esse anteced.
Ad cuius probationem nego primò maiorem *solut.*
esse distinctionem inter proprietatem consti-
tuentem & personam constitutam, quam inter
Deum & deitatem. Deinde nego proprietatem
constituere personam, vt proprietas præscindit ab essentia. De qua re satis diximus
supra q. 28. a. 2. contr. 1. Tertiò dico Greg. non re-
prehendi propter causam tactam in argumen-
to, sed quia recedit à communī sensu, & modo
loquendi sanctorum Doctorum, Patrum &
Conciliorum dicentium tale concretum, puta
patrem constituti & distinguui per tale abstra-
ctum, scilicet paternitatem: sicut hoc concretum
Deus constituit per hoc abstractū, quod est deitas. Nec vñquam fuit inter Doctores
qualitio de compositione, quam vt maximam
imperfectionem semper omnes à Deo nega-
runt. Deniq; *ad confirmationem* dico, essentiam *ad confir.*
non posse dici propriè constituere personam,
sicut nec animal dicitur constituere hominem.
Nam rei constitutio propriè & simpliciter lo-
quendo attribuitur vltimo eius determinatio-
ni. Eodem enim res constituitur, quo distin-
guitur: sit autem distinctio per propria, non
per communia.

C O N T R A septimam & octauam concl. argu-
mentatur Rada. Primo. Quia aut dictio, vr, su-
mitur reduplicatiū, aut specificatiū. Si pri-
mum, vel reduplicat rationem formalem con-
stitutiū personæ, aut quid consequens vel con-
comitans huiusmodi rationem formalem.
Si rationem formalem reduplicat; ergo re-
latio rationis est ratio formalis constituendi
diuinam personam: quo nihil absurdius dici
potest. Probatur consequentia, quia hoc, quod est
differre sola ratione, dicit solam relationem ra-
tionis. Si vero reduplicat aliquid consequens
in re, vel in intellectu rationem formalem con-
stitutiū; ergo illud supponit rationem per-
sonæ constitutiū, quæ non est nisi entitas
formalis relationis; ergo relatio in re constituit
diuinam personam, & non vt differens ratione
ab essentia. Si vero dictio vt sumitur specifica-
tiū, sensus est, quod relatio, quæ sola ratione
differt ab essentia, constituit personam subsi-
stentem. Tunc sic. Praecisa ratione & intellectu,
nulla est distinctione inter essentiam & relationem
secundum sententiam aduersariorum; ergo illa
subsistens non magis est à relatione, quam ab
B b 3 *essen-*

essentia. *Reff.* dictionem ut sumi specificatiuē, A prout scilicet specificat conditionem necessariam ad personā constitutionem, non secundum se, sed prout à nobis intelligitur, & significatur cum fundamento in re: argumentum autem procedit de constitutione personae secundum se. Quo modo autem personae secundum se constituantur, supra diximus cumulatè. Ex quo patet nos non omnia ad conceptus nostros referre, vt obijcit Rada, sed et tantum, que ad imperfectum modum nostrum intelligendi necessariò pertinent, qualis est diuinarum personarum constitutio, ad modum rerum compositarum considerata; cuius tamen considerationis solidum est in re diuina fundamentum.

Replica.

Solut.

Sed hanc ref. sic impugnat Rada. Ad veram constitutionem non sufficit distinctio habens fundamentum in re tantum; quia cum tali distinctione stat omnimoda identitas realis & formalis, ita ut secluso actu intellectus, nullo modo actu distinguuntur; sed sunt prorsus idem: At idem omnino non potest seipsum constituere; ergo. *Reff.* hoc argumento probari personas à parte rei non constitui relatione, vt distinguuntur ab essentia, sed vt est eadem modo superioris explicato. Non tamen probat, quin prout à nobis concipiuntur & significantur, constituantur modo dicto.

Reliqua argumenta, quibus nititur probare prædicti author relations ut formaliter ex natura rei distinctas ab essentia constitutere personas ut subsistentes, nihil aliud probant, nisi subsistentiam incommunicabilem esse conditionem, sive modum relationi necessarium ad hypothesim constitutendam, vt supra docuimus cum D. Th. & Cai. ad quod sufficit distinctio virtualis relationis sic subsistentis ab essentiavt essentia.

Contra easdem concl. sunt argumenta, quæ proferunt & soluunt Ban. *hic dubio* 2. & Zumel. *diss. 3.*

*Obi. i. coni.
9. concl.*

Solut.

ConTRA nonam conclus. argumentatur Vasq. *diss. 158. cap. 2. Primò.* Quia D. Tho. in primo sententiā. *diss. 26. q. 2. art. primo*, & Cai. *hic*, & Ferrar. *in 4. cont. gent. cap. 26.* dicunt personas diuinas re ipsa non constitui, sed ratione tantum, si de constitutione ex natura rei loquamur. *Reff.* S. Th. & predictos eius interpres nihil de constitutione relationis meminisse, neque negasse personas diuinas seipso realiter constitui ex natura rei, sed affirmasse primò diuinas personas secundum se distinguiri seipso, quatenus persona secundum rem sunt ipsæ relationes: ita D. Th. *loci allegato ad 5. & Cai. supra a. 2. circa reffons. ad 1.* Secundò relations seu proprietates constitutere personas, in quantum sunt ipsæ personæ, vt supra late declarauimus ex dicto D. Th. & expositione Cai. a. 3. *bunus q. E* quam constitutionem ostendimus esse realem.

Obi. 2.

Solutio.

Secundò. Constitutione ex natura rei postulat distinctionem ex natura rei, inter id quod constituit, & id quod constitutur: vt autem sit constitutio per intellectum, satis est per intellectum quoque relationem à persona distinguiri; sed idem omnino sunt persona essentia & proprietas ex natura rei; ergo ex natura rei persona non potest essentia aut proprietatem constitui, sed tantum secundum rationem. Major probatur; quia idem seipsum non constituit. *Reff.* nullam esse maiorem in constitutione simplicis, vt supra late declarauimus cum Cai.

Tertiò. Nomine constitutionis non solum significamus rem conuenientem cum alijs, & distinctam ab eis, verū etiam actum quendam & ordinem constituentis principij circa rem constitutam. Quare, si hic actus solum est per rationem, constitutio non realis, sed rationis dicenda est. Hunc autem actum in diuina persona esse rationis, si principium constitutus non distinguitur ex natura rei à constituta, *ne*mo est qui ignoret. *Reff.* nomine constitutis in simplicibus significari actum simplicis, quo seipsum ponit; qui actus est ipsi simplicis essentia, vt est simplex actualiter & realiter; quod ei conuenit nullo intellectu considerante. Vnde ad argumentum negatur assumptum, B quo significatur distinctio quedā rationis inter constitutum & constitutum. Eo tame probatur optimè decima nostra conclusio.

CONTRA undecimam concl. sunt argumenta Greg. Arim. à Capr. & recentioribus relata & soluta.

CONTRA duodecimam concl. argumentatur *Obi. i. cont.*

Val. Primò Conceptus ultimus, quem nos for-

12. concl.

mare oportet de persona diuina, est, quod ea sit quædam res subsistens & incommunicabilis, & distincta ab omnibus infinitè perfectiori modo, quam hæc ipsa competant personæ creatæ. Et conceptus etiam, quem formamus de relatione diuina, est, quod per illam res, quæ est persona, respiciat alteram correlatiuam infinitè

perfectiori modo, quam vnum relatiuum creatum respiciat alterum. Et similiter conceptus, quem formamus de diuina origine, est, quod per illam infinitè una persona producit aliam, aut ab alia procedit. At vero dñe, quæ est persona diuina, non aliter cōcipimus eam esse subsistētem incommunicabiliter, & ab alijs distinctam, quam vt concipimus eam per relationem

personalem illo perfectissimo modo respicere alteram personam, & similiter habere ordinem originis ad illam; ergo sī modū nostrum concipiendi conceptu ultimo, quem nos oportet

formare de persona, & de relatione, & de origine, persona diuina per relationem & originem formaliter constituitur. *Reff.* hoc argumento *solut.*

probari diuinas personas sic conceptas distinguiri, tam per relations, quam per origines, non autem per vtrumque constitutu. Nam origini, hoc ipso, quod concipitur, & significatur vt via à persona, vel ad personam, repugnat constituere personam. Nec vñquam dixit D. Th. personas constitui per relations, & origines, & principalius per relations, minus autem principaliter per origines, vt ei imponit Val. *supra 1. impostura a. 2.* Sed de sola distinctione loquitur ibi S. Th. *valentia.*

de constitutione vero dixit esse contra rationem originis, quod constitutus hypothesim vel per sonam. Distinguit autem origo propriè locum, quod radicaliter, quam formaliter, quia scilicet est productio activa, vel passiva persona, ex qua productione resultat relatio formaliter distinctiva. Et per hoc soluit ea perplexitas, quæ torquet Val. *in dicto a. 2. in fine:* quo modo persona secundum D. Th. constitutatur per originem; si possumus enim quæsiti nusquam asservit S. D.

Contra eandem concl. sunt argumenta, quæ profert & soluunt Zumel. *supra a. 2. diss. 2.* & alij recentiores *ibidem* & *super hoc articulo.*

Contra eandem concl. argumentatur Moli- *obi. 2.*

na. Relatio & origo idem omnino sunt in re

formaliter ac virtute, eodemq; modo ab essentia

& at-

& attributis absolutis distinguuntur virtute, vnaque cum essentia constituit suppositum in esse substantia relativa incomunicabilis, & ab alijs diuinis suppositis distincta; ergo promiscuè dici potest personas diuinis constitutæ & distinguiri ab inuicem relationibus originibus ipfis. Secundò probat idem ex pluribus Sanctorum dictis, videlicet August. s. de Trin. cap 6. & 7. Fulgent. de fide ad Petrum, Damascen. Ambr. Hilarij & Magistri in primo dist. 26. Resp. primo falsum esse antecedens quod particula illam *virtute*; quamvis enim realiter & formaliter sint idem à parte rei relatio, & actus notionalis, puta paternitas & generatio; virtute tamen ita distinguuntur, vt eadem res, quatenus est relatio, puta paternitas, exerceat actum oppositionis relativa respectu correlatiui, & eadem vt actio sit eiusdem termini, vt subsistentis persona generatio. Secundò dico Sanctorum Patres sèpè distincta, & constitutiva personarum per actus notionales vt nobis notiores designasse; quia relationes sive proprietates, sub ea ratione, qua personarum sunt constitutiva, valde nobis occultæ sunt, vt patet ex opinionum varietate. Tertiò dico verum esse, quod probat argumentum, si de constitutio loquamur à parte rei, non autem secundum modum nostrum intelligendi, vt probauit efficaciter S. D. a. 2. Ad authoritatem Magistri respondet S. D. hic ad primum argumentum.

*Obi. i. contr.
14. concl.*

CONTRA 14. conclus. argumentatur Ferrarensis. Primi. Quod conuenit alii secundum suam rationem formalem, conuenit illi in quantum huiusmodi; sed per Caietanum constituere hypothesim subsistentem conuenit paternitati secundum expressam rationem paternitatis; ergo hoc conuenit illi in quantum paternitas est; sed hoc est contra mentem S. Tho. dicentes quod relatio, vt relatio non constituit; ergo. Resp. relationem constituere in quantum est relatio conceptè sumpta, id est, in quantum habet rationem & quidditatem relationis; non autem constituit, in quantum est relatio exercita, id est, prout exercet actum relationis.

Replica.

Sed hec responso (inquit Ferrarens.) nulla est: Tum quia absolute verum est dicere secundum usum Philosophorum, & principiè S. Thomæ, hoc conuenit huic in quantum tale, quando conuenit illi secundum eius rationem formalem: Tum quia, quando aliqua causa caufat secundum aliquam rationem, tunc exerceatur actus illius rationis; exerceatur enim actum illius rationis est ipsam ad operationem applicare: si ergo relatio secundum rationem relationis constituit, sequitur quod exerceat actum relationis. Respond. duas perfectiones, & duos actus in qualibet forma considerari. Prima perfectio est essentia sive quidditas, cuius actus primus est informare, sive dare esse seu constituere rem in tali esse; sicut animæ prima perfectio est, vt sit forma, & eius actus primus est informare corpus, & constituere animatum. Secunda forma perfectio est eius operatio, quæ est eius actus secundus: sicut vegetare, sentire & intelligere est animæ secunda perfectio, & ipsa est operatio. Quas duas perfectiones & actus possumus etiam in relatione contemplari, iuxta modum eius naturæ congruentem; est enim relatio forma quædam & quidditas, cuius esse est ad aliud in potentia faltem proxima referri, eius vero actus primus est con-

A situere relatum, puta patrem, & ita sumitur relatio conceptè. Perfectio vero relationis secunda, quæ modum etiam habet operationis, est actualis respectus ad terminum. Pertinet autem utraque prædicta perfectio, & actus eius uterque ad formam, & relationem formaliter sumptam; Animæ enim, vt anima est, non solum conuenit informare corpus, & constitutre animatum, sed etiam vegetare, sentire &c. & relationi, vt relatio est, puta paternitati, non solum conuenit constituere patrem, sed etiam referre ipsum ad filium. Ex his ad primam obiectionem patet responso. Ad secundam dico pri-mò, relationem constitutendo exercere suum actum primum, non autem secundum. Dico secundò, cùm simpliciter, id est sine addito, sermo est de exercitio actus alicuius formæ, intellegendum est de exercitio actus secundi: & ita loquitur Cai. de relationis exercitio. Et in eodem sensu vera est illa probatio Ferrar. Exercere actum alicuius rationis est ipsam ad operationem applicare: alioquin ad exercitium universaliter extensa falsa est. Et per hoc soluitur aliud argumentum Ferrar.

Obi. ii.

Consecundò. Nihil aliud est formam proprium actum circa aliquid exercere, quam dare illi suum effectum formale. Sicut albedinem exercere proprium actum circa parietem nihil aliud est, quam facere ipsum formaliter album; sed effectus formalis relationis, in quantum est relatio, est constituere aliquid formaliter in esse relatio, & ipsum relativa distinguere; ergo relatio, quæ hoc facit in aliquo, exercet actum suum circa illud; igitur paternitas constituendo patrem exercet actum suum constituendo ipsum; ergo vt exercita constituit. Respond. maiorem *Solue.*, intellectam de exercitio actus simpliciter, id est de exercitio actus secundi falsam esse: veram autem de exercitio actus primi, de quo procedit exemplum albedinis, cuius actus primus est facere album, secundus vero disgregare. Minor autem duplum habet sensum. Nam ea particula in quantum relatio, iuxta mentem D. Th. prout exponitur à Cai. specificat rationem formalem relationis quo ad actum exercitium, id est, quo ad actualem respectum ad terminum: & ita falsa est minor propositio. Si vero sumatur ea particula, in quantum relatio, prout specificat, sive reduplicat essentiam seu quidditatem relationis, quæ est ipsa relatio conceptè sumpta, vera est minor; sed inde nihil sequitur contra Cai.

Obi. 3.

ECONTRA eandem concl. argumentatur Rua prædictus. S. Thomas supra art. 2. afferuit diuinis personas constitui, & primò distinguiri non per origines, sed per relationes: & in hoc art. 4. docuit relationem patris consideratam vt est relatio, præsupponere secundum intellectum actum notionale generationis, quia fundatur in illo. Ut autem est constitutiva persona antecedere actum notionale generandi, quia agens præintelligit actioni. Ex quibus sequitur, vel D. Thom. sensisse diuinas personas constitui per aliquid absolutum, vel patrem intelligi prius constitutum, quam intelligatur filius: cùm tamen utrumque sit alienum à veritate & à doctrina S. Th. Ea vero ex dictis S. Th. inferri probat; quoniam vel intelligit per paternitatem, vt constitutiva est, rem aliquam secundum modum nostrum intelligendi formaliter absolutam; & ita sequitur personam diuinam constitui per aliquid formaliter absolutum; Vel intelligit aliquid formaliter relati-

uum; & tunc cum afferat paternitatem, vt cōstitutiā est, antecedere generationem, per quam producitur filius, necessario sequitur patrem antecedere filium. Nam expresse confitetur hic S.Th. generationem prēcognosci ante proprietatem constitutiā filij, igitur, cum generatio p̄̄sumponat patrem tanquam personam generantem, satis clārē videtur colligi nos prius intelligere patrem constitutum, quam filium. *Reff.* ex dīctis D.Th. neutrum sequi simpliciter, & vtrumque aliquo modo. Non enim sequitur patrem simpliciter constitui per absolutum, sed per relationem, vt modum quendam habet communem absolutis & respectiū, quatenus scilicet esthypostatica forma; adēd ut ratio constituendi sit relatiua, modus verò siue conditio sit abstrahens ab absoluto & respectivo. Neque etiam sequitur patrem prius simpliciter esse constitutum, quam intelligatur esse filius, sed tantum secundum eius conceptum incompletum, quo cōsideratur vt hypostasis prima. Nam, etiā constituantur pater paternitate formaliter vt ratione constituendi, non tamen ea constitui intelligitur in illo priori nisi sub tali modo, scilicet prout est hypostatica forma; secundum quem modum S.D. admittit concipi patrem, vt generatione & filio priorē.

Obi. 4.

Conf.

Solut.

ad Conf.

Obi. 5.

Solut.

Obi. 6.

A ceptam p̄̄cisē sumptam respicere terminum, saltem conceptē sumptum, & vt sic non p̄cedere generationem quis modo sumptum. *Nos autem dicimus* paternitatem sub expressa ratione relationis, vt rationem constituendi esse personā constitutiā, non tamen pure & p̄̄cisē, sed quatenus induit modum hypostaticā formā & proprietatis individualis; secundum quem modum potest optimē concipi vt prior generatione & actu relationis, saltem exercito, vt ante diximus. In hoc enim differt relatione creata, quod subsistens est; & ideo secum fert ipsum fundamentum & hypostasim. Et ex eodem fundamento soluuntur argumenta Scotti, quae refert Vasq. disp. 159. cap. 1. & B aliud argumentum eiusdem Vasq. c. 2. quod est argumentum Zumell. & alia duo Suarez. lib. 7. cap. 7. quae Zumel. ante formauerat.

Contra eandem concl. argumentatur Val. obi. 7.

Differentia actus signati, & actus exerciti in relatione, vt ex Cai. colligitur in suo Logices com. cap. de relatione, solum videtur pertinere ad diuersitatem nominum, quibus solemus significare relationem sub eodem etiam formaliter conceptu; ergo hæc distinctio non satis aptè videtur accommodari ad hoc propositum. Probatur antecedens; quoniam illic ait Cai. relationem in actu signato, esse relationem vt significatur hoc termino *relatione: relationem* vero in actu exercito, esse relationem vt significatur hoc termino *ad aliiquid*; quia hic videtur significare munus eius ex ipso modo significandi. *Reff.* falsum esse antec. Ad cuius probationem negatur consequentia; nam vocum diuersitatem Cai. expressit, non quod ea sola sit inter praedicta duo distinctionis membra, sed vt ex vocum veluti signorum diuersitate, rationum significatarum distinctionem insinuaret.

Contra eandem concl. argumentatur Rad. obi. 8. Secundum modum nostrum concipiendi imperfectum prius concipimus suppositum in esse suppositi, quam in esse generantis, aut patris; sed vt sic non concipitur conceptus relatiuo, nec absoluto; quia deciperemur; ergo indifferenti. *Reff.* in supposito constituto duo considerari, scilicet rationem constituendi, & modum siue conditionem. Ad maiorem dico suppositum patris in esse suppositi constitui vt ratione constituendi à paternitate vt concepta, quatenus modum haber hypostaticā formā, quæ vt sic præcedit generationem, quamvis ad eam sequatur vt exercita. Vnde falsa est minor de ratione constituendi, quamvis sit vera de modo, sub quo constituit.

Secundū vtitur argumentis Zumell. quæ ex eodem fundamento soluuntur, quod latè superius explicauimus.

E CONTRA q.15. argumentatur Bannes. Prim. obi. 8. Concilia & SS. Patres definunt personas relationis tantum proprietatibus distinguiri & numerari; ergo dicere diuinā personas constitui & distinguiri proprietatibus abstrahentibus à relatiuo & absoluto, non consentit distinctioni Conciliorum & Patrum. *Secundū.* Ex hac sententia sequitur diuinā personas nō esse relatiās simpliciter loquendo; sed consequens aduersatur doctrina Conciliorum & Patrum, quæ illas appellavit relatiās: immo & doctrinæ Sacrarum litterarum, in qua personā diuinā explicantur nominibus relatiis, quæ sunt Pater & Filius & Spiritus S. Terrī. Omne ens, vel est relatiū vel absolutū, ergo sigmētū est afflere propri-

proprietates diuinæ abstrahere à relativu & ab soluto, *Reff.* personas diuinæ constitui relatio- nibus formaliter, ut rationibus constituendi, quatenus tamen induuunt modum hypothaticę formę, quæ vt sic abstrahit ab soluto, & respectiu. Et per hoc soluitur primum, & secū dum argumentum. Nam Concilia & Patres lo quuntur de ratione constituendi, ex qua ha- bunt diuinæ personæ, vt sint simpliciter relatiu. Ad tertium autem dico omne ens esse abso lutm vel relativum, si cōcipiatur conceptu in tigro, perfecto & proprio, non autem si con cipiatur conceptu aliquo partiali imperfecto & minimè proprio; tunc enim poterit conce ptius suppositi singularis esse indifferens ad ab solutu & respectiu. Sicut eminus videns venientem cognoscit illud esse suppositum anima lis singulare, non tamen discernit, an sit homo vel equus, bos aut asinus; cum autem proprius acceperit, iudicat esse hominem, & tandem esse Socratem. Sic itaque concipiimus primò sup positiu prima personæ sub ratione sive modo suppositi, non discernendo ipsum, vt stat sub tali modo, an sit absolutum vel relativum; quamvis secundum rem, & quo ad rationem constituendi sit relativum.

Obiect. 2. *Contra eandem concl.* qua ratione con tinet sententiam Capr. & Ferrar. argumentatur Molina: sed eius fundamenta quibus innititur, partim fueri superioris confutata, scilicet q. 27. a. 3. & partim in ar. 1. seg. q. erunt oppugnanda. Falsum est enim ex essentiā diuina sepiam in telligente resultare respectum paternitatis, & in ea se intelligente fundari. Sicut enim falsum est relationē filiationis resultare ex intelligere essentiali, & in eo fundari: Præterea falsum est origines sive productiones à relationib. formali, sive virtualiter non distingui, sed tantum penes intellectum concipientem; oppositum enim ostendemus esse verum in articulo sequenti.

Obiect. 3. *Contra eandem concl.* argumentatur Rua. *Primo.* Sententia Capr. & Ferrar. videtur con formis placito Ioan. de Rippa & aliorum, qui concedebant diuinæ personas constitui per principia absoluta; quod à Theologis saltē tanquam errori proximum damnatum est, vt videre est apud Magistrum in primo diff. 26. 27. & 33. Sunt etiam plura Conciliorum verba ab Episcopo Camariensi relata & expo sita, quibus aduersatur dicta sententia, quæ af firmat personam constitui in esse hypothatico & subsistenti per formam incommunicabilem, quæ dicit conceptu absolutum; ac proinde sim pliciter per aliquid absolutum constituitur. Quod si dicatur constitutionem non fieri per ab solutum, sed per relationē sub conceptu ab soluto, quia realiter relatio est, quæ constituit. *Contra* (inquit). In Deo omnia identificatur re aliter, & solum inter diuinæ prædicta distin ctionē rationis ratiocinata fatemur; concedimus enim patrem paternitate constitui, negamus verò eundem sapientia constitui: non quia sapientia realiter differat a paternitate, sed quia ratione distinguuntur. Cum ergo paternitas & forma incommunicabilis ratione distinguantur, & paternitas nos habeamus cōceptum re latuum, & formę incommunicabilis (vt inquit Ferrar.) conceptum absolutum, simpliciter dicendum erit constitui per absolutum, cum per formam incommunicabilem constituantur. Neque sufficit identitas realis sapientiae & paternitatis, vt concedamus patrem per sapi entiam constitui, *Reff.* longe distare sententiam

A *Capr.* & *Ferrar.* ab errore Ioan. de Rippa. Nam hic rationem constituēdi attribuebat absoluto, illi verò relationi, quamvis modum in ea intellegenter absolutum. Nec idē dicunt per sonam per relationem constitui sub conce ptu absoluto, & non per absolutum, quia relatio sit realiter ea, quæ constituit; sed quia relatio formaliter est ipsa ratio constituēdi; quamvis sub modo quodam absoluto saltē negati uo, vel magis vt diximus abstrahente ab ab soluto & negatiuo. Et contra hoc non militat argumentum authoris predicti.

Secundū. Omne absolutum in Deo est com obi. 4. municabile; ergo est implicatio in adiecto di cere formā in diuinis concipi sub conceptu ab soluto tanquam incommunicabilem. Et Con firmatur; quia incommunicabilitas in diuinis prouenire debet ab aliquo, quod sit proprium rei constitutæ: sed in diuinis præcisa per intellectum relatione nihil est proprium; ergo nihil incommunicabile; igitur ante cōsiderationem relationis non potest assignari aliquid constitutuum intrinsecum personæ diuinæ. *Reff.* cō soluitur. *Contra* (inquit) *Capr.* & *Ferrar.* ut concipiatur secundum ea, quæ sibi & alijs communia sunt: quale est esse hypothalam, sive subsistens, &c. Postremo addo rem illam subsistentem in illo priori à nobis concipi vt præscindit à communi & singulari; prius enim in telligimus rationem subsistentis, vt sic, quam rationem communis vel singularis in aliqua re. Et quamvis actio soli conueniat singulari subsistenti, potest tñ actio subsistentis considerari præcindendo à singularitate; cum singulari tas non sit agendi ratio, sed conditio tantum, sine qua subsistenti non conuenit operatio à parte rei. Quo fit, vt præcisè concipere possimus aliquid agere, non concipiēdo an sit singulari; & in re proposita primam personam gene rare, non considerando an sit singularis.

Contra eandem concl. possent produci argu mента relata & soluta à Zumel. *supra* a. 2. diff. 1. & in hoc a. diff. 2. ibi, Sed restat difficultas: vbi vult personam præconceptam origine concipi sub conceptu primæ personæ habentis aliquid proprium, quod distinguatur à secunda & ter tia; quod tamen magis potest explicari per ne gationem, sive per aliquid negatiuum, quam per aliquid positiu; vt quod sit persona de se subsistens, id est improducta. Et licet hoc conueniat illi ratione paternitatis, non tamen (inquit) consideratur ratio à qua illud habet, & hoc sufficit, vt illa persona concipiatur postea vt generans, quia eo posito, quod est impro ducta, intelligitur facta ad producendum gene rationem; Nec tunc necessario concipiatur vt ab soluta aut relativu; quia non concipiatur conce ptu integro, & completo, sed partiali, & confuso; & vt singulare vagum conceptu indifferenti modo dicto, vt patet in exemplo de animali à longe viro, quod supra posuimus. Qui modus dicendi non displaceat, cum sit valde probabi lis.

Contra eandem conclusionem sunt argumen ta, que profert Valq. diff. 159. c. 3. ex Scoto, Duran, & Marsilio, quæ facilem habent ex dictis solu tionem.

Obi. 6.

Contra eandem concl. argum. Suar. lib. 7. c. 7. A *specie actuum notionalium.*
n. 7. Primo. Forma illa, qua subsistens concipiatur, aut est relativa, aut absoluta, aut abstrahens ab utraque ratione. Primum dici non potest, quia praecisa ultima differentia contrahente non manet forma in tali specie concepta; sed ipsum ad est quasi differentia ultima constitutus; ergo praeciso ad, non manet conceptus formae relativae. Secundum etiam non dicunt, quin potius in eo contradicunt Scoto. Tertium dici non potest; quia non potest dari particulare individuam generis, abstrahens ab omnibus differentiis specificis; hic autem debet concipi personalitas, v.g. patris, vt constituens particulare, & individuam personam; alioquin conceptus ille personae abstrahens ab absoluta, & respectiva, de se communis esset omnibus personis etiam creatis. Quid si ad diuina determinetur ex parte naturae, communis est omnibus personis; si autem est determinatus ex parte personalitatis, necessarium videtur concipere subsistens relativum, & in tali relatione, vt sit conceptus huius personae, & non alterius. *Resp.* tertium verum esse. Ad impugnationem, in illo priori concipi rem subsistente in natura diuina praescindendo à communi & singulari, est enim conceptus ille partialis & imperfectus quo ad modum illum, sub quo persona concipiatur: argumentum autem procedit de conceptu persone perfecto.

Obi. 7.

Obi. 7.

Solut.

Secundum. Vel dicunt relationem constituere subsistente subsistens essentiali, vel etiam personali. Non primum; quia in tali conceptu solum relinquitur hic Deus communis tribus personis, quod non potest esse principium quod generat filium; quia & illo non distinguitur. Non secundum, quia subsistens illa esset incommunicabilis; est autem incommunicabilis solum ratione oppositionis; ergo non nisi ratione relationis, quia oppositio non aliunde prouenit; ergo non potest distinguiri à relatione sic subsistente propria ratio relationis. *Resp.* secundum Capr. & Ferrar. relationem in illo priori intelligi constituere subsistens abstrahendo à subsistens essentiali & personali: sicut etiam concipiatur constituere subsistens abstrahendo ab absoluto & respectivo.

CONTRA ultimam argumentatur Vasquez *disput.* 159. c. 5. sed eius argumenta solum probant personam patris posse concipi ante generationem vt constitutam relatione tanquam forma hypothistica: cuius ratio non est denominativa, vt ait Vasq. sed essentialis & quidditative abstrahens tamen ab absoluto & respectivo, & idem concludunt argumenta Scoti, ab eodem expositore cap. 1. eiusdem *disputationis* producta.

QVAESTIO XL.

De personis in comparatione ad actus notionales, in sex articulos divisus.

Deinde considerandum est de personis in comparatione ad actus notionales.

Et circa hoc queruntur sex.

Primo. Vtrum actus notionales sint attribuendi personis.

Secundo. Vtrum huiusmodi actus sint necessarii, vel voluntarii.

Tertio. Vtrum secundum huiusmodi actus persona procedat de nihilo, vel de aliquo.

Quartu. Vtrum in diuini sit penere potentiam, re-

specie actuum notionalium.

Quintu. Quid significet huiusmodi potentia.

Sextu. Vtrum actus notionales, ad plures personas terminari possint.

Ratio ordinis huius questionis, & articulorum.

ARELATIONES personarum consti-tutivas sequuntur actus notionales, quibus in hac questione comparantur diuinae personae. Est autem triplex personarum ad actus notiales comparatio. Prima, sumendo personas, & actus secundum se; secunda, quatenus personae principia sunt ipsorum actuum; tercua, quatenus eorum sunt termini. De prima comparatione differitur in primo articulo, de secunda in secundo, tertio, & quarto, de tercia autem in ultimo. Dicuntur autem, & sunt diuinae personae principia actuum notionalium, ratione principij, quo producunt predictos actus, quod principium potest dupliciter considerari, scilicet in communi & in particulari. Comparantur primo diuinae personae ad actus notiales, quatenus continent eorum principium in communi consideratum in secundo articulo ubi queritur, an persona sit principium per modum naturae necessariò producens, an per modum voluntatis, non habens ad eos actiones habitudinem necessariam. Secundum comparantur quoad rationem principij in particulari dupliciter; primo, vt est principium principii in tertio articulo, ubi agit de primo principio consubstantiali actuum notionalium, quod est essentia: secundum, vt est principium primum, & proximum simul, quod est potentia corundem actuum. De qua primo querit, an sit in quarto articulo, deinde quid sit in quinto.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum actus notionales sint attribuendi personis.

AD primum sic proceditur. *Videtur quod actus notiales non sint personis attribuendi.* Dicit enim Boet. ²¹⁴ in libro de Trin. quod omnia genera cum ^{Op. 3. c. 65.} in med. lib. quis in diuinae vertit predicationem, in diuinam mutantur substantiam, exceptis relativis. *E* Sed actio ^{8. 2.} est vnum de decem generibus. *S*icutur actio aliqua ¹⁶⁶ Deo attributur ad eius essentiam pertinebit, & non ad notiem.

2. Præterea. Aug. [†] dicit 5. de Trin. quod omne quod de Deo dicitur, aut dicitur secundum substantiam, aut secundum relationem. *Sed ea que ad substantiam permittunt,* significantur per essentialia attributa: que vero ad relationem, per nomina personarum, & per nomina propriatum. Non sunt ergo prater hac, attribuendi personis notiales actus.

3. Præterea. Proprium actionis est ex se passionem inferre. Sed in diuini non ponimus passiones. Ergo neque actus notiales ibi ponendi sunt.

Sed contra est, quod Aug. [†] dicit in lib. de fide ad Cap. 18. Petr. Proprium quidem patris est, quod filium genuit. ^{c. 4. § 5.} ^{10. 3.} Sed generatio actus quidam est: ergo actus notiales ponendi sunt in diuini.

*R*espondeo. Dicendum, quod in diuini personis attenditur distinctione secundum originem. Origo autem conuenienter designari non potest, nisi per aliquos actus. *E* Ad significandum igitur originem ordinem in diuini personis necessarium fuit attribuere personis actus notiales.

*A*d Primum ergo dicendum, quod omnis origo designatur per aliquem actum. Duplex autem ordo originis attribui Deo potest. *V*nus quidem, secundum quod creatura ab eo progrederetur; & hoc commune est

²¹⁵

²¹⁶